

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

TALLINNA KOLLEDŽ

Majandusarvestus

Mari-Liis-Elisabeth Seppo

**ERAISIKU TULU MAKSUSTAMISE MEETODID JA NENDE
MÕJU RIIGI MAKSUTULUDELE**

Lõputöö

Juhendaja: Pille Kaarlõp, *MA*

Tallinn 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TULUMAKS	5
1.1. Tulumaks Eestis	5
1.2. Tulumaksu kehtestamine	9
1.3. Eraisiku tulu maksustamise meetodid	11
1.4. Suuremate Eesti erakondade seisukohad ning Euroopa Liidu praktika	17
2. TULU MAKSUSTAMISE MEETODITE MÕJU RIIGIEELARVELE	23
2.1. Analüüsi alused ja arvutuskäik	23
2.2. Meetodite mõju riigieelarvele	30
2.3. Järeldused ja ettepanekud	39
VIIDATUD ALLIKAD	46
LISAD	48
Lisa 1. Prognoositav tulumaksu laekumine prop. maksumeetodi korral (kehtiv)	48
Lisa 2. Prognoositav tulumaksu laekumine prop. maksumeetodi korral (koalitsioonilepe)	49
Lisa 3. Prognoositav tulumaksu laekumine prop. maksumeetodi korral (IRL)	50
Lisa 4. Prognoositav tulumaksu laekumine prog. maksumeetodi korral (Sots. Erakond)	51
Lisa 5. Prognoositav tulumaksu laekumine prog. maksumeetodi korral (Eesti Keskerakond)	52
Lisa 6. Prognoositav tulumaksu laekumine prog. maksumeetodi korral (3-astmeline)	53
Lisa 7. Prognoositav tulumaksu laekumine reg. maksumeetodi korral (3-astmeline)	54
SUMMARY	55

SISSEJUHATUS

Kuulus Ameerika Ühendriikide poliitik Benjamin Franklin ütles 1798. aastal ühes oma kirjas noorele kaupmehele, et pole ilmas midagi kindlamat ja püsivamat kui maksud ja surm. Ükski riigikord pole pikemas perspektiivis läbi saanud ilma erinevaid koormisi kehtestamata. Maksupoliitika on tihtipeale olnud poliitiliste vastaste suurim tüliallikas, sest maksud on riigi peamine tuluallikas, mille läbi on võimalik võimu teostada.

Lõputöös käsitletakse erinevaid eraisiku tulu maksustamise meetodeid ja analüüsitakse nende mõju riigi maksutuludele. Samuti analüüsitakse erinevate maksumeetodite sobivust Eesti poliit- ja majanduskeskkonda.

Lõputöö eesmärk on hinnata erinevaid eraisiku tulu maksustamise meetodeid ja nende mõju riigi maksutuludele.

Lõputöö eesmärgist tulenevalt keskendutakse kolmele uurimisülesandele:

- 1) Uurida eraisiku tulu maksustamise meetodeid.
- 2) Analüüsida erinevate eraisiku tulu maksustamise meetodite mõju riigi maksutuludele.
- 3) Hinnata erinevate tulu maksustamise meetodite realistlikkust Eesti Vabariigis.

Lõputöös käsitletav teema on aktuaalne mitmel põhjusel. Esiteks - läbi aastate on Eesti parempoolsed ja tsentrismi esindavad erakonnad kirjutanud artikleid, esitanud seaduse muudatuse eelnõusid ning teinud valmiskampaaniaid, toetudes ühe aspektina eraisiku tulumaksustamissüsteemi muutmisele.

Käesoleva aasta valimiste eel tõid mitmed erakonnad valimisprogrammi raames välja oma nägemuse maksupoliitikast, mis erineb kehtivast süsteemist mitmeti. Sotsiaaldemokraatlik Erakond ja Eesti Keskerakond pakkusid välja progresseeruvat tulumaksu. Eesti Keskerakond soovis vähendada üldiselt tulumaksukoormust, minnes selle taustal üle astmelisele tulumaksule. Erakond soovis tulumaksu määramisel arvesse võtta ka laste arvu perekonnas ning tõsta

tulumaksuvaba miinimumi alampalgani. Astmete vahelise piirina pakuti välja sissetulekut 2000 eurot kuus. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm nägi samuti ette kaheastmelist maksukorda, kehtestades suurema maksumäära tulule, mis ulatub üle 1600 euro kuus. Samuti sooviti tõsta maksuvaba miinimumi nii palga kui pensionide puhul. Isamaa ja Res Publica Liit (IRL) tõi 2015. aasta valimisprogrammis välja maksupoliitika muutmise kava, jättes maksusüsteemi proportsionaalseks, kuid soovides märkimisväärselt tõsta tulumaksuvaba miinimumi. Eraldi soovis IRL kehtestada madalapalgalistele täiendava maksusoodustuse. Samas kõrgemapalgaliste puhul soovis erakond rakendada hetkel kehtivat tulumaksuvaba miinimumi.

Teiseks – Euroopas on viimasel kümnendil näha tendentsi, kus riigid, mis on eelistanud proportsionaalset tulumaksusüsteemi, lähevad üle progresseeruvale tulumaksusüsteemile. Riigid, mis on valinud progresseeruva tulumaksusüsteemi, on jäänud sellele truuks, vähendades sageli maksuastmeid süsteemi lihtsamaks haldamiseks.

Töö jaguneb kaheks peatükiks. Töö esimeses osas antakse ülevaade tulumaksust, selle olemusest ja ajaloolisest välja kujunemisest. Samuti kirjeldatakse erinevaid eraisiku tulu maksustamise meetodeid. Lõputöös välja toodud tulu maksustamise meetodid on: proportsionaalne tulumaks, progresseeruv tulumaks ja regresseeruv tulumaks. Samuti tutvustatakse ka Eesti peamiste ja populaarsemate erakondade seisukohti ning tuuakse välja Euroopa Liidu liikmesriikide praktika.

Töö teises osas analüüsitakse erinevate tulumaksusüsteemide mõju riigi maksutuludele. Tuuakse välja analüüsi alused ja arvutuste käik. Esitatakse uurimustulemused ning järeldused. Samuti arutletakse erinevate meetodite sobivuse üle Eesti poliit- ja majanduskeskkonda.

Lõputöö põhineb eelnevalt ilmunud uurimustel ja artiklidel ning Maksu-ja Tolliameti poolt avaldatud statistiliste andmete analüüsil.

1. TULUMAKS

1.1. Tulumaks Eestis

Maksusüsteemi kui sellise peamine eesmärk on valitsemistasandite tegevuse finantseerimiseks vajaliku kulu jaotamine võimalikult võrdselt elanikkonna vahel. Tulumaks on üks vähestest maksudest, mille puhul võib maksu elanikkonna suhtes „ausaks“ pidada. Ta sõltub otseselt inimese sissetulekust. (Bird 1992, lk 85)

Tulumaks jagatakse kaheks – füüsilise isiku tulumaks ja ettevõtte tulumaks. Nii füüsilise isiku tulumaksu kui ettevõtte tulumaksu peab kinni ja tasub Maksu- ja Tolliametile tööandja.

Füüsilise isiku tulu maksustamisel tuleb tasuda lõiv:

- 1) töötajate brutotöötasult;
- 2) lisatasudelt;
- 3) preemiatelt;
- 4) puhkusetasudelt;
- 5) jm väljamaksetelt (mida loetakse palgaks).

Seaduse järgi võib väljamaksetelt maha arvutada maksuvaba tulu. Kui inimene saab tulu mitmest kohast (töötab mitmes asutuses) võib maksuvaba tulu arvesse võtta ainult üks tööandja. Töötaja teeb ise valiku ja annab sellest väljamakse tegijale kirjalikult teada (Äripäeva käsiraamat 1998, ptk 5)

Füüsilise isiku tulumaksu määr on 2015. aastal 20 protsenti. Tulumaksuvaba miinimum on 154 eurot kuus ehk 1848 eurot aastas. Käesoleva aasta koalitsioonilepe näeb ette tulumaksuvaba miinimumi tõstmist 205 euronit kuus ehk 2460 eurot aastas.

Juriidilise isiku tulumaks tuleb tasuda jaotatud kasumilt, ettevõtlusega mitteseotud kuludelt ja väljamaksetelt ning kingitustelt, annetustelt, vastuvõtukuludelt ning töötajatele tehtud

erisoodustustelt. Ettevõtte tulumaks makstakse Eestis ainult jaotatult kasumilt. Juhul kui kasum investeeritakse uuesti ettevõtlusesse, on see maksuvaba. Lisaks tuleb tulumaks tasuda kapitali vähendamisel, aktsiate/osade tagasiostmisel ja likvideerimisjaotuste väljamaksmisel, juhul kui see ületab äriühingu omakapitali tehtud rahalisi ja mitterahalisi sissemakseid.

Ettevõtte tulumaksu määr on 20/80 (20 %). Maksustamisperioodiks loetakse üks kuu ja maksudeklaratsioon TSD tuleb Maksu- ja Tolliametile esitada järgnva kuu 10-ndaks kuupäevaks. FIE-na tegutsedes tuleb tulumaksu maksta ettevõtlusest saadud tulust, millest on maha arvatud ettevõtluselt tehtud kulud. FIE tulumaksu määr on 20 protsenti. Maksustamisperioodiks on kalendriaasta.

Juhul kui FIE on saanud eelnevalt perioodilt maksustatavat tulu, tuleb tasuda tulumaksu avansilisi makseid järgnevateks kuupäevadeks:

- 1) 15. juuniks;
- 2) 15. septembriks;
- 3) 15. detsembriks.

Avansilise makse suurus on 25 protsenti eelmisel maksustamisperioodil ettevõtlustulult arvestatud tulumaksust. (Tulumaks...2015)

Tulumaksust rääkides on peamine alustada maksu objekti ja maksubaasi määramisest. Maksuobjektiks on maksumaksja tulu, millest on tehtud seadusega lubatud mahaarvamised (Tulumaksuseadus §1 lõige 1). Maksubaas koosneb maksukohustuslaste arvust ja määratletud maksumäärast. Tulumaksumäär sõltub suurel määral maksukohustuslaste arvust. Mida rohkem on maksukohustuslasi, seda väiksema määraga saab vajaliku summa kokku. Mida vähem on maksumaksjaid, seda kõrgemana tuleb maksumäär kehtestada, tagamaks sama tulu. Maksubaasi on erinevatel aegadel defineeritud erinevatel viisidel. Paul Tammert jagab maksubaasid oma raamantus „Maksundus“ kolmeks osaks.

Maksubaasid (Tammert 2005, lk 149):

- 1) Laia tulu maksubaas, mille järgi arvati tuluks kõik maksu-aasta jooksul saadud tulud, tasuta või soodustusega saadud teenused, laenudest tulenev arvestuslik tulu ning isiku omanduses oleva vara inflatsiooni ületav väärtus.
- 2) Arvestusliku tulu maksubaas põhineb samadel alustel kui laia tulu maksubaas. Peamine erinevus on, et maksu objektiks võetakse lisaks eelnevalt loetletud juhtudele ka säästmisest saadud arvestuslik tulu.

- 3) Kitsa tulu maksubaasi puhul on tegemist kõige kaasaegsema mudeliga. Kitsa tulubaasi termin hõlmab endas realisatsioonist kätte jäävat tulu, mida arvestatakse nominaalväärtuses.

Maksukohustuse subjekti määratlemisel on Eesti tulumaksuseadus lähtunud terminist resident. Residenti ja mitteresidenti eraldamine on tähtis, sest neile kehtiv maksukohustus on erinev. Residentil lasub üldine maksukohustus – kohustus maksta tulumaks kõigilt saadud tuludelt, kaasa arvatud välismaalt saadud tulu. Mitteresidentile kehtib piiratud maksukohustus. Tulumaks tasutakse Eestist laekunud tuludelt. Füüsiline isik on resident kui ta on riigi alaline elanik või asub riigis aasta jooksul 183 päeva. Samuti kui füüsiline isik on välisteenistuses viibiv Eesti riigiteenistuja. Residentsuse nõue loetakse täidetuks kui füüsiline isik on riigis asunud 183 päeva 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul. Juriidiline isik on resident kui ta on asutatud Eesti seaduse alusel. Juhul kui füüsiline või juriidiline isik ei täida residentsuse nõuet, on nad kohustatud maksma tulumaksu ainult Eesti tuluallikast saadud tulust. (Tulumaksuseadus § 6 lõige 1; § 29 lõige 1)

Maksukoormus on Eestis jagatud maksevõimelisuse printsiibi järgi. See tähendab, et printsiip arvestab maksukohustlase võimalust maksta maksu. Seejuures ei arvestata kasu, mida saadakse riigilt. Maksevõime näitajaks loetakse sissetulekut. Eestis rakendatakse modifitseeritud proportsionaalselt tulumaksu. Kõik maksavad proportsionaalse osa oma tuludest, kui tulude maht ületab eelnevalt kokkulepitud piiri. Saadud tulu läheb riigi kulude katteks.

Tulumaksust tehtavad mahaarvamised (Tulumaksuseadus § 23- 28):

- 1) Maksuvaba tulu.
- 2) Elatis. Residentist füüsilisel isikul on õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata tema poolt residentist füüsilisele isikule makstud elatis.
- 3) Eluasemelaenu intressid. Residentist füüsilisel isikul on õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata endale, oma vanematele või lastele eluasemeks elamu või korteri soetamiseks võetud laenu või liisingu intressid, mis on maksustamisperioodil tasutud residentist krediidasutusele, mitteresidentist krediidasutuse Eesti äriregistrisse kantud filiaalile või finantseerimisasutusele.
- 4) Koolituskulud. Residentist füüsilisel isikul on õigus tulust maha arvata maksustamisperioodil tasutud enda ja alla 26 aasta vanuse ülalpeetava koolituskulud või isikute koolituskulude puudumisel ühe alla 26 aasta vanuse Eesti alalise elaniku haridusastutusega sõlmitud kirjaliku lepingu alusel tasutud koolituskulud.
- 5) Kingitused, annetused ning ametiühingu sisseastumis- ja liikmemaksud. Residentist füüsilisel isikul on õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata § 11 lõikes 1 nimetatud

nimekirja kantud või § 11 lõikes 10 nimetatud ühingule maksustamisperioodil tehtud dokumentaalselt tõendatud kingitused ja annetused.

- 6) Kindlustusmaksed ja pensionifondi osakud. Residendist füüsilisel isikul on õigus oma maksustamisperioodi tulust maha arvata: kogumispensionide seaduse § 63 tingimustele vastava ja sellega samaväärse täiendava kogumispensionini kindlustuslepingu alusel kindlustusandjale, kellel on lepinguriigis väljastatud tegevusluba, maksustamis-perioodi jooksul tasutud kindlustusmaksete osa, mille eesmärgiks on tagada kindlustussumma maksmine kindlustuspensionina

Tulude prognoos 2015.a riigieelarves on 5804,2 miljonit eurot. Füüsilise isiku tulumaksu peaks riigikassasse laekuma 309,0 mln eurot ja juriidilise isiku tulumaksu 320,6 mln eurot . Kui võrrelda 2015. a prognoosi eelneva aastaga, siis peaks füüsilise isiku tulumaksu laekumine vähenema 36,6 mln euro ehk 10,6 % võrra. Juriidilise isiku tulumaksu laekumine väheneb samuti 24,2 mln euro ehk 7 % võrra. Koos käibe- ja sotsiaalmaksuga moodustavad need kolm 83 % riigieelave maksutuludest.

Laekumine sõltub suures osas palga väljamaksetest residendist füüsilistele isikutele, mis on seotud peamiselt kogupalga (hõive ja keskmise palga) kasvuga. 2015. aastal kasvavad palgakulud vastavalt Rahandusministeeriumi prognoosile 6,1%. Füüsilisest isikust ettevõtjate maksustatava tulu kasv on prognoosis seotud eelneva aasta nominaalse majanduskasvuga.

Füüsilise isiku tulumaksu tagastuseks prognoositakse 2015. aastal ca 93 mln eurot, mis jaotub järgmiselt: maksuvaba tulu teise ja enama lapse kohta – 26 mln eurot, koolituskulud – 14,0 mln eurot, eluasemelaenu intressid – 12 mln eurot, pensionikindlustus – 7 mln eurot, annetused ja kingitused – 1,0 mln eurot, ühisdeklaratsioonid jm – 33,0 mln eurot.

Füüsilise isiku tulumaksu laekumist 2015. aastal mõjutavad järgmised muudatused tulumaksuseaduses:

- 1) pensionäride täiendava maksuvaba tulu tõstmine 2 640 euronni aastas (1.01.2015);
- 2) riigieelarvest saadavate PRIA toetuste maksustamine (1.01.2015);
- 3) tulumaksumäära vähendamine 21%lt 20%le (1.01.2015);
- 4) maksuvaba tulu tõstmine 1 848 euronni aastas (1.01.2015);
- 5) töötuskindlustusmakse määra langetamine 2,4%le (1,6% töötajal ja 0,8% tööandjal) (1.01.2015).

Juriidilise isiku tulumaksu peamiseks laekumist mõjutavaks komponendiks on jaotatud kasumilt makstud tulumaks, mis jaguneb erasektori ja riigiettevõtete vahel ja moodustab üle ¾

kogulaekumisest. Erisoodustuste prognoos on seotud hõive ja keskmise palga arenguga. Ülejäänud komponentide osas on arvesse võetud senised laekumised ning nende kasv on üldjuhul seotud nominaalse SKP muutusega.

Juriidilise isiku tulumaksu laekumist mõjutab 2015. aastal tulumaksumäära vähendamine 21%lt 20%le alates 1. jaanuarist 2015. (2015. aasta riigieelarve...2015)

Tulumaks jaotatakse riigi ja kohalike omavalitsuste vahel. Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarved on iseseisvad ja nad otsustavad ise eelarvete koostamise üle. Nende peamisteks tuludeks on tulumaks ja toetused riigieelarvest. Laekumine tulumaksust moodustab peaaegu poole kogu laekumisest. Aastatel 2009-2010 kokku 20 % langenud tulumaksu laekumine pöördus 2011. aastast jälle tõusule ja 2008. aasta laekumine ületati 2014. aastal. (2015. aasta riigieelarve...2015). Üksikisiku tulumaks laekub kodaniku elukohajärgsele omavalitsusele. Residenti füüsilise isiku elukohaks on kalendriaasta 1. jaanuari seisuga Maksu- ja Tolliameti registrisse kantud elukoht. Juhul kui andmed kodaniku elukoha kohta puuduvad, jaotatakse tema makstud tulumaks proportsionaalselt kohalike omavalitsusüksuste arvestuslikele osakaaludele. (Tulumaksuseadus § 5 lõige 2) Kohalike omavalitsuste üksuse arvestuslik osakaal arvutatakse jooksva ja kolmel eelmisel kalendriaastal talle eraldatud maksusumma jagamisel kõigile kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatud maksusummale (Füüsilise isiku tulumaksu kohaliku omavalitsuse... § 6, lõige 1-2).

1.2. Tulumaksu kehtestamine

Esimesena maailmas kehtestas tulumaksu (maksu, mille põhiobjektiks oli isiku vara) Inglismaa. 18. sajandil tekkis riigil vajadus finantseerida sõda Prantsusmaa vastu. Prantsuse väed olid paremini organiseeritud ja nende sõjapidamiskulud olid väiksemad. Inglise vägesid kimbutas nälg ja haigused. Peamiselt neil põhjustel kehtestati 1799. aastal tulumaks. Maksumääraks kehtestati kümme protsenti. Maksustati kõiki kodanikke, kelle tulu oli suurem kui £ 60. Tulu koguti kuue eraldiseisva maksena iga kahe kuu tagant. Tulumaks sellisel kujul tühistati pärast võitu prantslaste üle. Uuesti tekkis vajadus riigi tulusid kasvatada 19. sajandi keskpaigas. Inglismaa vajab rahasüsti infrastruktuuri ülesehitamiseks. Samuti lõpetati laste töö ja orjus, mis tekitas riigi jaoks lisakulutusi. Alates 19. sajandist on tulumaks jäänud sellisel kujul püsima ning on oma osatähtsust riigi eelarves jõudsalt kasvatanud. Tulumaksu osatähtsust on alati kõige

jõudsamalt kasvatanud sõjad. Esimese Maailmasõja ajal oli Inglismaa sunnitud oma maksusüsteemi reformima, see muudeti progresseeruvaks. Kehtima hakkas kuue-protsendine maks, mis järgneva kümne aastaga tõusis 30-le protsendile. Lisandus rikastemaks, mille maksumäär ulatus 6 protsendist kuni 37,5 protsendini. (A tax to beat...2015)

Meile lähemal asuvatest naabritest kehtestas tulumaksu esimesena Rootsi 1812-ndal aastal. Algselt oli tulumaks kehtestatud ajutise maksuna, kuid juba 19. sajandi lõpus oli see muutunud püsimumaksuks. Suurima muutuse Rootsi maksusüsteemis tegi tulumaks läbi 20.sajandi alguses, kui see muudeti progresseeruvaks. Kuni Teise Maailmasõjani moodustas tulumaks koos aktsiisimaksuga suurima osa riigi sissetulekutest. Teise Maailmasõja hakul lisandusid kaupadelt ja teenustelt kogutavad kaudsed maksud. See oli vajalik, et hoida riigieelarvet tasakaalus. (Tammert 2005, lk 150)

Ameerika Ühendriikide puhul ulatub maksuajalugu samuti 17.sajandi algusesse. Enne Kodusõda 17.sajandi teisel poolel koguti erinevatel põhjustel makse nii alkoholsetelt jookidelt, rafineeritud suhkrukt, tubakatoodektelt ja orjade pealt peamaksuna. Esimene Tulumaksuseadus võeti vastu 1862. aastal. Seadus nägi ette kolme protsendilist maksumäära kodanikele, kes teenisid aastas tulu \$ 600 - \$ 10 000. Rohkem kui \$ 10 000 teenivatele kodanikele kehtisid kõrgemad maksumäärad. 1895. aastal tühistati tulumaksuseadus, kuna USA Ülemkohus leidis, et antud seadus on vastuolus Põhiseadusega. 20. sajandi alguses tehti Ameerika Ühendriikide Põhiseaduses muudatus. Sellest ajast peale on tulumaks olnud püsimumaksuna sees kõigis Ameerika Ühendriikide riigieelarvetes, seejuures jõudsalt kasvataes oma osatähtsust. (History of...2007)

Eesti Vabariigi esimene tulumaksuseadus võeti vastu 1920. aastal. Seadust kohendati mitmel korral maksutariifi osas, mis algselt ulatus 66-protsendini. Maksu subjektidena käsitleti kõiki inimesi, kes Eesti Vabariigis tulu said. Eelnevatest kehtivatest riigikordadest erines 1920. aasta tulumaksuseadus eelkõige selle poolest, et käsitles iga isikut eraldi. Veneaegse seaduse ja Saksa okupatsioonimääruste põhjal oli maksu subjektiks olnud perekond. Perekonna tulude hulka arvati nii perepea, tema abikaasa kui ka alaealiste laste tulud. Ettevõtete puhul arvestati tulumaksu tema koondtulult eelmise kalendriaasta järgi. Tulumaksust vabastati need ettevõtted, kelle tegevuse iseloomul ei olnud ärilisi eesmärke. (Tirmaste 2013, lk 18)

1.3. Eraisiku tulu maksustamise meetodid

Algselt oli tulumaks mõeldud enamasti ajutise maksuna, seega esines ta peamiselt proportsionaalses või selle modifitseeritud vormis. See tähendab, et maksustatakse ette nähtud määraga kogu maksubaas, mis ületab maksuvaba piiri. Aja jooksul on üha enam riike võtnud kasutusele astmelise progressiooni. Astmelise progressiooni puhul koos tulu suurenemisega kasvab ka rakendatav maksumäär. Proportsionaalne tulu maksustamine saavutas oma suurima populaarsuse peale Nõukogude Liidu lagunemist 90.-ndate alguses ja seda enamasti Ida-Euroopa riikide hulgas. Astmelist progressiooni rakendatakse teiste hulgas ka Saksamaal, Suurbritannias ja Rootsis. Viimase 20 aasta jooksul käsitlevad majandusteadlased tulumaksust rääkides ka mõistet regresseeruv tulumaks. (Tammert 2005, lk 150-151)

Proportsionaalne tulumaks

Proportsionaalne tulumaks oli enamjaolt kasutusel enne 20. sajandit. Alates 20. sajandist on maailma mastaabis populaarsem olnud progresseeruv tulumaksu arvestus. Proportsionaalse tulumaksusüsteemi puhul tuleb maksu tasuda kogu maksubaasilt, seejuures ei tehta mitte mingisuguseid mahaarvamisi ega maksusoodustusi. Samuti ei arvestada maksuvaba miinimumi. Seetõttu puhtal kujul proportsionaalset tulumaksusüsteemi tänapäeval ei eksisteerigi. Enim levinud modifikatsioon proportsionaalsest tulumaksu süsteemist on lihtastmeline progressioon. See tähendab, et maksustatakse kogu maksubaas, kui selle maht tõuseb üle ära määratud piiri (maksuvaba miinimumi). Üle määratud piiri kerkinud maksubaas maksustatakse kõigile ühesuguse maksumääraga. (Tammert 2005, lk 151)

Proportsionaalse tulumaksu eelised (Jermohhin 2004; Nunes 2013):

- 1) Õigluse printsiip – kõik kodanikud panustavad riigi arengusse protsentuaalselt ühe palju.
- 2) Maksusüsteemi lihtsus tähendab riigile väikeseid administratiivkulusid.
- 3) Maksusüsteemi läbipaistvus. Vähendab nii vigade kui ka pettuste ohtu ja tõenäosust. Näiteks mitme töökoha puhul ei teki tööandjal segadust, millist protsendimäära rakendada. Tööandja kohustus on jälgida, kas töötaja on esitanud avalduse maksuvaba miinimumi arvutamiseks. Kui töötaja on seda teinud, arvutab ta brutopalgast maha ette nähtud summa, ülejäänule rakendab riigi pool ette nähtud tulumaksumäära. Samuti ei ole maksukohustlasel põhjust varjata oma sissetulekuid, vältimaks kõrgema maksumäära kehtestamist.
- 4) Vähene sõltuvus inflatsioonist.
- 5) Ettevõtluse soodustamine.

Proportsionaalse tulumaksu rakenduse suurimaks miinuseks peetakse asjaolu, et see ei ole vastavuses sotsiaalse õiglusega. See tähendab, et suurema sissetulekuga kodanikud ei panusta riigi arengusse rohkem ning väiksema sissetulekuga kodanikel ei ole selle võrra kergem. Sellest tulenevalt soosib maksusüsteem suuri erinevusi inimeste sissetulekutes ja tulu ebaproportsionaalset jaotumist ühiskonnas.(Jermohhin 2004) Tabelist on näha tulumaksu arvutamise kord lõputöö kirjutamise ajal kehtiva seadusandluse järgi (Tabel 1). Järgnevate tabelite (Tabel 1-7) puhul on tulumaksu välja arvutamisel aluseks võetud Eestis kehtestatud miinimum palk, 2014. aasta keskmine palk ja kahekordne keskmine palk. Juhul, kui antud näitajad ei too välja maksumeedi erisusi, on kasutatud sobivamat brutopalgat näitu.

Tabel 1. Proportsionaalse tulumaksu arvutamine

Brutopalk, eur/kuus	390,00	1041,00	2082,00
Maksuvaba min, eur/kuus	154,00	154,00	154,00
Kogumispension 2 %	7,80	20,82	41,64
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	16,66	33,31
Maksustatav tulu	221,96	849,52	1853,05
Tulumaks 20 %	44,39	169,90	370,61
Netopalk, eur/kuus	331,57	833,62	1636,44

Allikas: autori arvutused

Lõputöö valmimise ajal kirjutati alla 2015. aasta valimistel enam hääli saanud ja valitsuse moodustanud erakondade vahelisele koalitsioonileppele. Koalitsioonilepe nägi ette maksumäärade samaks jäämist, kuid maksuvabamiinimumi tõstmist 205 euroni kuus. Tabelist on näha tulumaksu arvutamise kord koalitsioonileppe põhisel (Tabel 2). (Eesti Reformierakonna, sotsiaaldemokraatliku...2015)

Tabel 2. Proportsionaalse tulumaksu arvutamine koalitsioonileppe põhisel

Brutopalk, eur/kuus	390,00	1041,00	2082,00
Maksuvaba min, eur/kuus	205,00	205,00	205,00
Kogumispension 2 %	7,80	20,82	41,64
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	16,66	33,31
Maksustatav tulu	170,96	798,52	1802,05
Tulumaks 20 %	34,19	159,70	360,41
Netopalk, eur/kuus	341,77	843,82	1646,64

Allikas: autori arvutused

Antud lõputöö seisukohalt on oluline välja tuua Isamaa ja Res Publica poolt välja pakutud maksukord. Isamaa ja Res Publica Liit pakkus valimisprogrammi raames välja seaduse muudatuse eelnõu, mille eesmärk on tõsta maksuvaba tulu 500 euroni kuus ning vähendada madalapalgaliste maksukoormust, seades sisse veel teisegi täiendava maksuvaba tulu. Täiendava maksuvaba tulu suurus varieerub 0 kuni 346 euroni kuus. Selleks, et tagada täiendava maksusoodustuse kohaldamine nende suhtes, kes seda kõige enam vajavad on täiendava mahaarvamise tegemine piiratud. Kui isiku kogutulu ei ületa 6000 eurot aastas (500 eurot kuus), siis rakendub täiendav maksuvaba tulu täies mahus (4152 eurot aastas ehk 346 eurot kuus), millele üldise maksuvaba tulu liitmisel muutub isiku tulu maksuvabaks täies ulatuses. Kui isiku kogutulu on vahemikus 6000-10 152 eurot aastas (500-846 eurot kuus), siis iga 6000 eurot ületav euro vähendab täiendava maksuvaba tulu suurust kuni nullini. Kui isiku kogutulu ületab 10 152 eurot aastas, siis kaotab ta õiguse täiendavale mahaarvamisele, kuid tema suhtes jääb jätkuvalt kehtima üldine maksuvaba tulu, mille suurus on 1848 eurot aastas (154 eurot kuus). (Majandus, maksud ja...2015) Tabelist on näha arvutamise kord (Tabel 3).

Tabel 3. Proportsionaalse tulumaksu arvutamine (IRL seaduse muudatuse eelnõu)

Brutopalk, eur/kuus	390,00	700,000	2082,00
Maksuvaba min 500 eur/kuus	500,00	0,00	0,00
Täiendav maksuvaba min 0-364 eur/kuus	0,00	300,00	0,00
Maksuvaba min 154 eur/kuus	0,00	00,0	154,0
Kogumispension 2 %	7,80	14,00	41,64
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	11,20	33,31
Maksusutatav tulu	0,00	374,80	1853,05
Tulumaks 20 %	0,00	74,96	370,61
Netopalk, eur/kuus	375,96	599,84	1636,44

Allikas: autori arvutused

Märkus. Kuupalga 500-846 puhul arvestatakse maksuvabatulu järgnevalt: maksuvabatulu = 500 - (kuupalk - 500).

Järgnevalt pööratakse tähelepanu progressiivsetele maksumeetoditele.

Progressseeruv tulumaks

Progressseeruv tulumaks on päris 20. sajandist. Eelnevalt olen juba välja toonud, et Suurbritannia rakendas sõjakulude katteks alates 1909. aastast progressseeruvat tulumaksu. „Astmelise progressiooni puhul rakendatakse kõrgemat maksumäära vastavalt tulu mahu suurenemisele, kusjuures määratakse vahemikud ja igale vahemikule määratakse oma maksumäär.“ (Tammert 2005, lk 151)

Astmelise tulumaksu eelised (Jermohhin 2004; Nunes 2013; Tammert 2005, lk 152):

- 1) Sotsiaalne õiglus. Koormab suurema maksukoormusega neid kodanike, kes on rohkem võimelised panustama ja kelle heaolu ning igapäevast hakkama saamist see vähem mõjutab.
- 2) Sotsiaalne stabiilsus. Aitab ära hoida kodanike sissetulekute suurt erinevust ehk minimaliseerida klassistumist.
- 3) Regionaalpoliitika arendamine. Läbi tulumaksukoormuse ebaproportsionaalse jagamise võib edukat muuta riigi regionaalpoliitikat. Näiteks võib ebasoodsates geograafilistes tingimustes tegutsevatele maksukohustlastele teha maksusoodustusi või soodsates tingimustes tegutsevatele maksukohustlaste puhul tõsta maksukoormust.
- 4) Rasketes majandustingimustes on astmeline tulumaks tavakodanikule kasulikum ja turvalisem. Kui inimese sissetulek järsult väheneb, langeb ka maksukoormus.
- 5) Regulaator majanduskõikumiste vastu. Astmeline tulumaks hoiab kiire palkade tõusu faasis maksustamisega hoogu all ning kriisi ajal, mil palku langetakse annab leevendust.

Astmelise tulumaksu puudused (Jermohhin 2004; Nunes 2013):

- 1) Sõltub tugevalt inflatsioonist. Inflatsiooni tõttu võib maksukohustlane sattuda kõrgemasse maksuastmesse, seejuures ei pruugi tal olla reaaltulu kasvu.
- 2) Võib soodustada talentide äravoolu. Inimesed, kellel on potentsiaal teenida suuremat tulu, võivad lahkuda riigist, et vältida kõrget maksukoormust.
- 3) Ettevõtluse mittesoodustamine.
- 4) Maksupettuste soodustamine. Tahtes vältida suuremat maksukoormust, võivad kodanikud hakata varjama oma tegelikke tulusid.
- 5) Maksusüsteemi keerukus. Suureneb tõenäosus vigade esinemiseks.
- 6) Maksusüsteemi kallidus. Haldamiskulud on suuremad kui proportsionaalse maksusüsteemi puhul.

2010. aastal esitas Eesti Keskerakond ettepaneku, kus senise kehtiva korra asemel võiks kehtida kolmeastmeline tulumaksu arvestamise kord. Maksumääradeks nähti ette 18 %, 26 % ja 33 %. Esimene maksumäär pidi kehtima kuni 372 eurot kuus teenivatele isikutele. Teine aste rakendus 373 eurost kuni 1340 euroni. Suurema sissetuleku puhul rakendatakse maksumäära 33 %. (Simson 2010).

2011. aastal esitas Eesti Keskerakond seaduse muudatuse eelnõu. Seekord tehti ettepanek muuta maksusüsteem 2-astmeliseks. Maksumääradena pakuti välja 21 ja 33 protsenti. Kuni 15 972 eurot teenivatele inimestele kehtiks 21-protsendine maksumäär. Kõrgema sissetuleku puhul rakendatakse 33-protsendist maksumäära. (Simson 2011)

Eesti Televisioonile 2014. aastal antud intervjuus ütleb Kadri Simson, et Eesti Keskerakonna seisukoht maksupoliitika suhtes pole muutunud, kuid elu on edasi läinud ning hetkel nähakse teise astme piirina 2000 eurot kuus. (Vare 2014) Esimesele astmele kehtestatakse kehtivat maksumäära 20 % ja teisele astmele 33 %. Järgnevalt tabelist on näha astmelise tulumaksu arvutamise kord Eesti Keskerakonna nägemuse järgi (Tabel 4).

Tabel 4. Progressiivne tulumaksu arvutamine (Eesti Keskerakond)

Brutopalk, eur/kuus	390,00	1041,00	2500,00
Maksuvaba min, eur/kuus	205,00	205,00	205,00
Kogumispension 2 %	7,80	20,82	50,00
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	16,66	40,00
Maksustatav tulu	170,96	798,52	2205,00
Tulumaks:			
tulumaks 20 %	34,19	159,70	400,00
tulumaks 33 %	0,00	0,00	67,65
Tulumaks kokku	34,19	159,70	467,65
Netopalk, eur/kuus	341,77	843,82	1942,35

Allikas: autori arvutused

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm 2015. aasta Riigikogu valimisteks pakkus välja samuti kaheastmelist maksusüsteemi. Pakuti välja maksumääradena 20% ja 26 %. Esimene maksumäär rakendus tulule kuni 1600 eurot kuus. Teine maksumäär kehtiks alates 1600 eurost kuus. Alljärgnevalt tabelist on näha arvutamise kord (Tabel 5).

Tabel 5. Progressiivse tulumaksu arvutamine (Sotsiaaldemokraatlik Erakond)

Brutopalk, eur/kuus	390,00	1041,00	2500,00
Maksuvaba min, eur/kuus	205,00	205,00	205,00
Kogumispension 2 %	7,80	20,82	50,00
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	16,66	40,00
Maksustatav tulu	170,96	798,52	2205,00
Tulumaks:			
tulumaks 20 %	34,19	159,70	320,00
tulumaks 26 %	0,00	0,00	157,30
Tulumaks kokku	34,19	159,70	477,30
Netopalk, eur/kuus	341,77	843,82	1932,70

Allikas: autori arvutused

Viimastel aastatel ei ole ükski erakond esile tõstnud kolmeastmelist tulumaksu. Lõputöö sisu terviklikkuse koha pealt on oluline seda teha. Maksumääradena on rakendatud viimati Eesti Keskerakonna poolt pakutud protsendimäärasid. Esimesele astmele, mis ulatub alampalgast kuni

2014. aasta keskmise palgani rakendatakse 18-protsendilist maksumäära. Teine aste ulatub keskmisest palgast kahekordse keskmise palgani ja maksustatakse 26 protsendiga. Tulu, mis ületab keskmist palka vähemalt kahekordselt, maksustatakse 33 protsendiga. Tabelis on näha arvutamise kord (Tabel 6).

Tabel 6. Progressiivse tulumaksu arvutamine (3-astmeline)

Brutopalk eur/kuus	390,00	2000,00	5000,00
Maksuvaba min, eur/kuus	205,00	205,00	205,00
Kogumispension 2 %	7,80	40,00	100,00
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	32,00	80,00
Maksustatav tulu	170,96	1723,00	4615,00
Tulumaks:			
tulumaks 18 %	30,77	187,38	187,38
tulumaks 26 %	0,00	177,32	270,92
tulumaks 33 %	0,00	0,00	834,90
Tulumaks kokku	30,77	364,70	1293,20
Netopalk, eur/kuus	345,19	1563,30	3526,80

Allikas: autori arvutused

Oluline on märkida, et kõikide välja toodud progressiivsete maksumeedodite puhul on tegemist liitprogressiooniga ehk kõrgema maksumääraga maksustatakse vaid tuluastme piiri ületav osa.

Regresseeruv tulumaks

Regresseeruv tulumaks on sisuliselt vastupidiste astmetega progresseeruv tulumaks. See tähendab, et mida suurem on sissetulek, seda väiksemat maksumäära sellele rakendatakse. Antud töös on regresseeruv tulumaks esitatud kolmeastmelisena. Rakendatud on 18, 26 ja 33 protsendist maksumäära. Esimene aste (33 %) rakendub sissetulekule kuni ühekordne keskmine palk. Teine aste (26 %) rakendub sissetulekule kuni kahekordne keskmine palk. Isikutele, kelle sissetulek on suurem kui kahekordne keskmine palk rakendatakse 18-protsendilist maksumäära (Tabel 7).

Peamiste eelistena võib välja tuua inimkapitali kasvu (kõrgepalgalised inimesed jäävad suurema töönaosusega riiki) ja ergutab kõiki kodanike rohkem teenima. Samuti vähendab see maksupettuseid, sest inimestel ei ole mõtet oma sissetulekut peita. (Tammert 2005, lk 151)

Suurim miinus on, et see koormab vähemvõimekaid ja on sotsiaalses mõttes väga ebaõiglane.

Tabel 7. Regresseeruva tulumaksu arvutamine (3-astmeline)

Brutopalk, eur/kuus	390,00	1041,00	2082,00
Maksuvaba min, eur/kuus	205,00	205,00	205,00
Kogumispension 2 %	7,80	20,82	41,64
Töötuskindlustusmaks 1,6 %	6,24	16,66	33,31
Maksustatav tulu	221,96	849,52	1802,05
Tulumaks:			
tulumaks 33 %	73,25	0,00	0,00
tulumaks 26 %	0,00	220,88	0,00
tulumaks 18 %	0,00	0,00	324,37
Tulumaks kokku	73,25	220,88	324,37
Netopalk, eur/kuus	302,71	782,65	1682,68

Allikas: autori arvutused

Eesti poliitmaastikul ei ole keegi regressiivset maksukorda välja pakkunud. Lõputöös lähtub autor tinglikult loodud maksuastmetest, mis on vastupidised 3-astmelisele progressioonile.

1.4. Suuremate Eesti erakondade seisukohad ning Euroopa Liidu praktika

Eestis on ametlikult registreeritud 11 erakonda: Eesti Keskerakond, Eesti Reformierakond, Erakond Isamaa ja Res Publica Liit, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, Eesti Iseseisvuspartei, Eestimaa Ühendatud Vasakpartei, Erakond Eestimaa Rohelised, Eesti Vabaduspartei – Põllumeeste Kogu, Eesti Vabaerakond ja Rahva Ühtsuse Erakond. Järgnevalt toon välja nelja suurima ja populaarsema erakonna seisukohad ja eelistused eraisiku tulu maksustamise võimaluste kohta.

Neli suuremat erakonda Eestis:

- 1) Eesti Keskerakond;
- 2) Eesti Reformierakond;
- 3) Erakond Isamaa ja Res Publica Liit;
- 4) Sotsiaaldemokraatlik Erakond.

Mõistmaks paremini erakondade seisukohti, tuleks nad eelnevalt paigutada poliitilisele vasak-parem skaalale. Parempoolsed erakonnad on IRL ja Eesti Reformierakond. Sotsiaaldemokraatlik erakond ja Eesti Keskerakond esindavad vastavalt vasaktsentrismi ja tsentrismi. Lihtsustades iseloomustab parempoolsust põhimõte, et kodanik on ise vastutav sotsiaalse ja majandusliku heaolu eest. Vasakpoolsust iseloomustab riigi suur huvi teostada läbi erinevate

võimuorganite sotsiaalsed ja majanduslikku võrdsustumist. Tsentrismi iseloomustab mõõdukus ja püüe kombineerida mõlema poole veendumusi.

Eesti Keskerakond

Eesti Keskerakond on läbi viimase 20 aasta olnud suurim astmelise tulumaksusüsteemi propageerija ning on läbi aastate tahtnud kehtestada kahe- või kolmeastmelist tulumaksusüsteemi.

2010. aastal tuli Eesti Keskerakond välja kolmeastmelise tulumaksu süsteemi kehtestamise kavaga. Praeguse 20-protsendilise tulumaksumäära asemel pakuti välja tulu maksustamine maksumääradega 18, 26 ja 33 protsenti. Lisaks säiliks tulumaksuvaba aste. Samuti tõid nad välja fakti, et tegemist oleks liitprogressiooniga, kus kõrgema maksumääraga maksustatakse vaid tuluastme piiri ületav tuluosa. (Simson 2010)

2011. aastal esitas fraktsioon riigikokku eelnõu, mis nägi ette kaheastmelist tulumaksusüsteemi, säilitades seejuures maksuvaba astme ja muud mahaarvamised. Eelnõuga soovisid nad muuta tulumaksuseaduse §4 lõiget 1, kus senine tulumaksumäär asendatakse kahe erineva maksumääraga - 21 protsenti ja 33 protsenti. Maksustav tulu kuni 15 972 eurot maksutatakse 21 protsendiga. Alates 15 973 eurost rakendatakse maksustamisel 33 protsenti. (Simson 2011)

Käesoleva aasta valimiste eel tõi Eesti Keskerakond oma programmis välja peamised eesmärgid demokraatliku Eesti arendamisel, seal hulgas ettepanekud majanduspoliitika muutmiseks. Eesti Keskerakonna poolt välja pakutud majanduspoliitika nurgakiviks on sotsiaalne turumajandus ning harmooniliselt ühiskonna ja tema üksikliikmete huvisid ja vajadusi ühendav maksusüsteem. Kõige suuremat tähelepanu on pööratud maksuvaldkonna muutmisel tulumaksule. Üldise tulumaksukoormuse vähendamise taustal minnakse üle astmelisele tulumaksule. Tulumaksu määramisel arvestatakse laste arvu ja tulumaksuvaba miinimum tõstetaks alampalgani. Investeeringud Eestisse jääksid maksuvabaks. (Eesti Keskerakonna III programm 2015)

Eelmainitud programmis ei ole välja toodud kindlaid maksumäärasid ega astmete piire, kuid Kadri Simson ütleb Eesti Televisioonile 2014. aasta detsembris antud intervjuus, et Eesti Keskerakonna seisukohad progressiivse tulumaksu kohta ei ole sisuliselt muutunud võrreldes 2011. aastaga, kuid elu on edasi läinud ja teine maksumäär peaks rakenduma tulule, mis ületab 2000 eurot kuus. (Vare 2014) See tähendab, et maksusüsteemi nähakse kaheastmelisena. Esimesele astmele rakendatakse kehtivat maksumäära ja teisele astmele 33-protsendilist

maksumäära. Kahe astme vaheline piirmäär on 2000 eurot kuus. Kehtima jääks ka maksuvaba aste.

Eesti Keskerakond soovis valimisplatvormi raames langetada ka juriidilise isiku tulumaksu. Sobivaima maksumäärana pakuti välja 12 %. Kadri Simsoni sõnul aitab klassikalise ettevõtte tulumaksu taastamine koguda ka neid makse, mida praegu emafirmadele Eestist välja viiakse. (Simson 2015)

Sotsiaaldemokraatlik Erakond

Sotsiaaldemokraatlik Erakond on samuti astmelise tulumaksusüsteemi toetaja. Sotsiaaldemokraatlik Erakond on toonitanud, et toetab mõõdukat ja kergelt astmelist maksusüsteemi. Selles peitub enim majandusele kasulikke aspekte eriti teatud majandustsüklites, näiteks võib suurendada sisetarbimist.

2015. aasta valimisprogrammis tehakse ettepanek kehtestada progressiivne tulumaks kehtestades täiendavat tulumaksumäära (29 %) tulule, mis ületab 1600 eurot kuus. Tulu, millele täiendav maksumäär rakendub, oleks seotud keskmise palgaga ning seda korrigeeritakse vastavalt keskmise palga muutusele. Madalama ja keskmise sissetulekuga töötajate maksukoormuse vähendamiseks peetakse oluliseks tõsta tulumaksuvaba määra regulaarselt nii palga kui ka pensionide puhul. Keskmise pension soovitakse hoida maksuvaba. (Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm...2015)

Valimisprogrammis tuuakse välja ka teisi valdkondi, kus nähakse ette muudatusi tulu maksustamise võimalustes. Näiteks füüsilisest isikust metsaomanikul võimaldatakse tulumaksuvabalt müüa metsast saadud metsamaterjali kuni 5000 euro ulatuses aastas. Vara- ja keskkonna maksude vallas nähakse ette füüsilise isiku passiivtulu maksustamist 26-protsendiga. Dividendide maksustamisel arvestatakse füüsilise isiku maksukohustusest maha juriidilise isiku tulumaks ehk tegelik maksumäär võrdub 6%. Renditulult lubatakse maksuvabalt maha arvata 60 % renditulust, et katta kinnisvaraga seotud kulutusi. Ettevõtete maksustamise kategoorias juhitakse tähelepanu ettevõtte jaotatava kasumi avansilisele maksustamisele. Alates kolmandast kasumlikust aastast ja 30 000 eurot ületava omakapitali puhul maksustatakse ettevõtte igaaastane kasum 7% maksumääraga juhul, kui viimasel kolmel aastal makstud tulumaks on väiksem kui 7%. Varem makstud tulumaksu saab tasutavast maksust maha arvata kasumi jaotamisel. Uutele ja väikestele ettevõtetele säilitame praeguse maksusüsteemi. Põhimõtte jaotab staažikamate ja suuremate ettevõtete kasumi eri aastate vahel ühtlasemalt, samal ajal ei suurene

nende maksukoormust pikas perspektiivis oluliselt. Samuti motiveerib see rahvusvahelisi korporatsioone jaotama kasumit Eestis, kuna osa kasumi jaotamisel tekkivast maksukohustusest on avansilisel tasutud. Vabastatakse tulumaksust PRIA toetused, mida makstakse kaitsekohustuse teatise alusel tehtavate tööde kompenseerimiseks. (Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm...2015)

Eesti Reformierakond

Eesti Reformierakonna üks peamisi valimislubadusi on läbi aegade olnud madalad maksud. Erakonna programmis rõhutatakse, et toetatakse liberaalset majanduspoliitikat. Liberaalne majanduspoliitika loob ühiskonna liikmetele võrdsed võimalused, rakendab inimeste loovuse ja initsiatiivi ning tagab võimalikku suurima heaolu. Liberaalse majanduspoliitika põhiprintsiipideks on: vaba konkurents, majanduse avatus ja kaubanduspiirangute vältimine, ühetaoline ja proportsionaalne maksusüsteem, madal maksukoormus, tööjõuturu paindlikkus, riigieelarve tasakaal ja eraomandi puutumatus.

Reformierakonna maksupoliitika lähtekohaks on maksusüsteemi stabiilsus, lihtsus, läbipaistvus ja võrdse kohtlemise põhimõttest lähtuv ühetaolisus. Peetakse õigeks maksustada pigem tarbimist kui tulusid, samuti inimestele ja keskkonnale tekitatavat kahju. Ei pooldata maksuerisus majandus- ega sotsiaalpoliitilise meetmena. Reformierakond taotleb maksukoormuse alandamist ja eelarvepoliitika konservatiivsust. (Majandus- ja rahanduspoliitika...2015)

Peamiste põhjuste seas, miks proportsionaalne tulumaksusüsteem on parem kui astmelise tulumaksusüsteem toob Reformierakond välja asjaolud: majanduskasvu pidurdumine, bürokraatia ja administratiivkulude kasv, pettuste oht ja motivatsiooni vähenemine rohkem teenida.

Erakond Isamaa ja Res Publica Liit

Erakond Isamaa ja Res Publica Liit on tulumaksusüsteemi suhtes sarnasel seisukohal Eesti Reformierakonnaga.

Isamaa ja Res Publica Liit tõi oma 2015. aasta valimisprogrammis välja oma nägemuse majandust elavdavatest maksumuudatustest. Nähakse ette maksuvabastust madalapalgalistele. Soovitakse muuta tulumaksu reegleid nii, et uni 500 eurot kuus teeniv töötaja on tulumaksust vabastatud ja 500-846 eurot teenivatel töötajatel on samuti suurem maksuvaba tulu. Madalapalgaliste maksuvabastus jätab madalapalgalistele töötajatele suurema osa rahast kätte.

Madalapalgaliste maksuvabastuse rakendamisega ei kaoks ega piirataks teisi seadusega lubatud mahaarvamisi. IRL soovib vähese (mõne kuni mõnikümmend eurot) maksuvaba miinimumi tõstmise asemel vähendada madalamat palka saavate inimeste maksukoormust, see juures vähendades peres kasvavate laste vaesust. Eeskujuks tuuakse USA-s rakendatav Earned Income Tax Credit süsteem, mis on suunatud madalapalgalistele, suurendades nende sissetulekuid ja motiveerides inimesi toetuste asemel tööga teenitud tulust elama. Isamaa ja Res Publica Liidu kõrval on samasugust sammu Eestile ka soovitanud Euroopa Komisjon, Rahvusvaheline Valuutafond ja OECD.

Maksumuudatuse ettepaneku eesmärgid:

- 1) Suurendada vähe teenivate töötajate sissetulekut ja parandada nende perekondade toimetulekut. Ei peeta õigeks riigi poolset maksu kogumist toimetulekuraskustes inimestelt, kellele teisalt peab sotsiaaltoetusi jagama. Rõhutatakse, et palgatööd tegev inimene peaks elama oma palgast väärilt ja saama hakkama ilma sotsiaaltoetusi.
- 2) Tõsta inimeste motivatsiooni töötada ja vähendada töötust. Loodetakse suurendada tööjõupakkumist, et pensionile jääjate arv ei ületaks uute tööturule sisenejate oma.

Erakonna programmis tuuakse välja ka tööjõumaksude langetamine. (Majandus, maksud ja ... 2015)

Euroopa Liidu praktika

Euroopa Liidu piirkonnas võib välja tuua tulu maksustamise võimalusi vaadeldes kahte trendi. Enne 2000ndate lõpus eskaleerunud majanduskriisi, võis Euroopas märgata tendentsi, kus riigid vähendasid maksusüsteemide progressiivsust. Seda eelkõige põhjustel, et muuta maksusüsteemi kergemini administreeritavaks ja kodanike maksukäitumise parandamiseks. „Tulumaksusüsteemi proportsionaalse maksumääraga võttis 2004. aastal kasutusele Slovakkia, 2005. aastal Rumeenia ja 2008. aastal Bulgaaria ning Tsehhi.“ (Kuuseväli 2012, lk 39). Pärast 2008. aastat ei ole seda trendi enam märgata, sest majanduskriisi oludes muutus majanduse stabiliseerimine prioriteediks. Tulumaksu süsteemi progressiivsuse tõstmine on üks lihtsamaid võimalusi stabiliseerida majanduskeskkonda.

Erandiks on Ungari, kes 2011. aastal otsustas vähendada tulumaksusüsteemi progressiivsust. Aasta lõpus muutusid nad tulumaksusüsteemi tagasi progressiivseks (teatud tuluastmest kehtis kõrgem maksumäär) ning saadud tulu suunati neile, kes sattusid ebasoodsatesse tingimustesse seoses maksusüsteemide vahetumisega. (Kuuseväli 2012, lk 40)

Kriisijärgsel ajal muutis oma tulu maksustamise korda ka Slovakkia, kes senini oli sarnaselt Eestiga olnud üks radikaalsemaid proportsionaalse tulumaksusüsteemi rakendajaid. Kehtis üks maksumäär ning maha arvamisi tehti vähe. Kriisijärgselt lubas Slovakkia rohkem mahaarvamisi ning pärast 2012. aasta vasakpoolsete võitu valimistel, plaanivad nad üle minna progressiivsele tulumaksusüsteemile. (Kuuseväli 2012, lk 40)

2011. aasta seisuga kasutasid 7 Euroopa Liidu liikmesriiki maksumäära mõttes proportsionaalset tulumaksusüsteemi. Nendeks olid: Bulgaaria (10 %), Eesti (21 %), Leedu (15 %), Läti (25 %), Tsehhi (15 %), Rumeenia (16 %) ja Slovakkia (19 %). (Kuuseväli 2012: 41) Aastatel 2008-2011 vähendasid neist riikidest progressiivsust Leedu ja Tsehhi. Leedu vähendas maksumäära ning mahaarvamisi ja Tsehhi maksukrediite. Maksusüsteemi tegid progressiivsemaks kolm riiki - maha arvamisi madalama tulu saajatel suurendasid Bulgaaria, Läti ja Slovakkia. (Kuuseväli 2012, lk 42)

2. TULU MAKSUSTAMISE MEETODITE MÕJU RIIGIEELARVELE

2.1. Analüüsi alused ja arvutuskäik

Erinevate eraisiku tulu maksustamise meetodite olemuse hindamise kõrval oli lõputöö eesmärgiks hinnata ka nende mõju riigieelarvele. Eesmärgist tulenevalt keskendutakse antud peatükis veel kahele analüüsimate uurimisülesannetele.

Uurimisülesanded:

- 1) Milline on erinevate tulu maksustamise meetodite mõju riigi maksutuludele.
- 2) Erinevate tulu maksustamise meetodite realistlikkus Eestis.

Lõputöös on omavahel võrreldud seitset erinevat eraisiku tulu maksustamise meetodit.

Võrreldavad meetodid:

- 1) proportsionaalne tulumaks;
- 2) proportsionaalne tulumaks (koalitsioonileppe kohaselt);
- 3) proportsionaalne tulumaks (Isamaa ja Res Publica Liit);
- 4) progressiivne tulumaks, 2-astmeline (Sotsiaaldemokraatlik Erakond);
- 5) progressiivne tulumaks, 2-astmeline (Eesti Keskerakond);
- 6) progressiivne tulumaks, 3- astmeline;
- 7) regressiivne tulumaks, 3-astmeline.

Analüüsis on baasväärtusena kasutatud kehtivat proportsionaalset maksukorda, millega võrreldakse teisi eelnevas loetelus välja toodud meetodeid. Kehtiva tulu maksustamise korra järgi rakendatakse maksumäärana 20 % ja maksuvaba miinimum on 154 eurot kuus (1848 eurot aastas) inimese kohta. Kogumispension on 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %.

Oluline on märkida, et arvesse ei ole võetud isikuid, kes on esitanud kogumispensioni maksemäära tõstmise avalduse 3-protsendile, sest puuduvad täpsed andmed avalduse sõlminud isikute asetusest Maksu-ja Tolliameti poolt avaldatud tuluvahemikke skaalal (Tabel 8). Antud

olukord ei võimalda analüüsi võrdsetel alustel. Protsentuaalselt on avalduse esitanud isikute näol tegemist 18-protsendiga tööga hõivatud inimeste koguarvust, mis käesoleva lõputöö suurusjärgude juures ei oma tulemustele suurt mõju.

Progressiivsete ja regressiivsete maksumeetodite puhul on rakendatud maksuvaba miinimumina 205 eurot kuus. Kõik erakonnad on ära märkinud maksuvaba miinimumi tõstmise vajaduse. Autor lähtub oma arvutustes käesolevast aastast kehtima hakkavast koalitsioonileppest.

Analüüsis põhinetakse Maksu- ja Tolliameti poolt viimati 2012. aastal avaldatud statistikale, kus institutsioon toob välja tuluvahemikud, esitatud deklaratsioonide arvu ja protsentuaalse jagunemise ning osakaalu kogutulust (Tabel 8).

Tabel 8. Tuluvahemikud

Tulud, eur/aastas	Deklaratsioonide arv	% deklaratsioonide üldarvust	% kogutulust
0-1728	68 845	12,19	0,7
1 728.00 - 3 195.58	46 976	8,31	2,0
3 195.59 - 6 391.16	127 997	22,65	10,5
6 391.17 - 12 782.33	176 925	31,31	28,8
12 782.33 - 19 173.49	79 832	14,13	21,7
19 173.50 - 25 564.66	31 954	5,66	12,3
25 564.67 - 31 955.82	14 092	2,49	7,0
31 955.83 - 63 911.65	15 556	2,75	11,4
63 911.66 - 127 823.30	2 359	0,42	3,4
127 823.31 - 191 734.95	282	0,05	0,8
191 734.96 - 255 646.59	61	0,01	0,2
255 646.60 - 319 558.24	30	0,01	0,2
319 558.25 - 383 469.89	22	0,00	0,1
383 469.90 - 639 116.49	31	0,01	0,3
639 116.50 - 3 195 582.43	21	0,00	0,4
üle 3 195 582.44	2	0,00	0,2
KOKKU	564 985	100,00	100,0

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012

Märkus: Puudub info, kas antud tabelis kajastuvad ka ühisdeklaratsioonid. Oma arvutustes põhineb autor eeldusel, et tegemist on üksikisiku deklaratsioonidega.

Võrdlemaks erinevaid maksumeetodeid kehtiva korraga, on vaja leida igale Maksu- ja Tolliameti poolt avaldatud tuluvahemikule (Tabel 8) vastav brutopalgakogusumma. Võttes aluseks

2015.aasta riigieelarve prognoosis välja toodud eraisiku tulumaksu laekumise (309,0 mln eurot) on järgnevalt esitatud arvutuskäik.

Tulumaks otsitavas tuluvahemikus leitakse seosega (1)

$$TM_{(x)} = TM_{ks} \times OK_{(x)} \quad (1)$$

kus $TM_{(x)}$ - tulumaks x tuluvahemikus,
 TM_{ks} - laekunud eraisiku tulumaks kogusummas,
 $OK_{(x)}$ - osakaal kogutulust x tuluvahemikus.

Maksustav tulu otsitavas tuluvahemikus leitakse seosega (2)

$$MT_{(x)} = TM_{(x)} \times 5 \quad (2)$$

kus $MT_{(x)}$ - maksustatav tulu x tuluvahemikus,
 $TM_{(x)}$ - tulumaks x tuluvahemikus,
5 - kehtiv maksumäär on 20 % (tulumaks on 1/5 maksustavast tulust).

Tulumaksuvaba miinimum otsitavas tuluvahemikus leitakse seosega (3)

$$TMV_{(x)} = TMV_k \times D_{(x)} \quad (3)$$

kus $TMV_{(x)}$ - maksuvaba miinimum x tuluvahemikus,
 TMV_k - kehtiv lubatud tulumaksuvaba miinimum,
 $D_{(x)}$ - deklaratsioonide arv x tuluvahemikus.

Brutopalk otsitavas tuluvahemikus leitakse seosega (4)

$$BP_{(x)} = \frac{MV_{(x)} + MT_{(x)}}{\frac{KP + TKM}{100} - 1} \quad (4)$$

kus $BP_{(x)}$ - brutopalk x tuluvahemikus,
 $MV_{(x)}$ - maksuvaba miinimum x tuluvahemikus,
 $MT_{(x)}$ - maksustatav tulu x tuluvahemikus,
 KP - kogumispension (2%),
 TKM - töötuskindlustusmaks (1,6%).

Järgnevas tabelis on esitatud igale tuluvahemikule välja arvatud brutopalk (Tabel 9). Iga vastavus on tähistatud grupi tähisega, et töö hilisemas faasis oleks tabeleid kergem lugeda. Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1).

Tabel 9. Tuluvahemikud ja brutopalk

Tuluvahemikud, eur/aastas	Brutopalk, eur/aastas	Grupi tähis
0-1728	22 216 940	G1
1 728 - 3 195	39 558 407	G2
3 195 - 6 391	188 730 849	G3
6 391 - 12 782	489 840 716	G4
12 782 - 19 173	360 538 515	G5
19 173 - 25 564	202 236 427	G6
25 564 - 31 955	114 440 008	G7
31 955 - 63 911	185 192 556	G8
63 911 - 127 823	54 868 554	G9
127 823 - 191 734	12 866 627	G10
191 734 - 255 646	3 215 139	G11
255 646 - 319 558	3 210 187	G12
319 558 - 383 469	1 606 212	G13
383 469 - 639 116	4 813 044	G14
639 116 - 3 195 582	6 414 143	G15
üle 3 195 582	3 205 714	G16
KOKKU	1 692 954 035	—

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012; autori arvutused

Eelnevalt välja arvatud brutopalk jääb läbi arvutuste konstandiks ning eraisiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse proportsionaalsete ja regressiivse tulumaksu puhul leitakse järgnevate valemitega (Lisa 2-3, 7).

Kogumispension otsitavas grupis leitakse seosega (5)

$$KP_{(x)} = BP_{(x)} \times KP_{(km)} \quad (5)$$

kus $KP_{(x)}$ - kogumispension x grupis,

$BP_{(x)}$ - brutopalk x grupis,

$KP_{(km)}$ – kogumispensioni kehtiv määr.

Töötuskindlustusmakse otsitavas grupis leitakse seosega (6)

$$TKM_{(x)} = BP_{(x)} \times TKM_{(km)} \quad (6)$$

kus $TKM_{(x)}$ - töötuskindlustusmakse x grupis,

$BP_{(x)}$ - brutopalk x grupis,

$TKM_{(km)}$ - töötuskindlustusmakse kehtiv määr.

Tulumaksuvaba miinimum otsitavas grupis leitakse valemiga number 3 (3)

Maksustatav tulu otsitavas grupis leitakse seosega (7)

$$MT_{(x)} = BP_{(x)} - KP_{(x)} - TKM_{(x)} - MV_{(x)} \quad (7)$$

kus $MT_{(x)}$ - maksustatav tulu x grupis,

$BP_{(x)}$ - brutopalk x grupis,

$KP_{(x)}$ - kogumispension x grupis,

$TKM_{(x)}$ - töötuskindlustusmakse x grupis,

$MV_{(x)}$ - maksuvaba miinimum x grupis.

Tulumaks otsitavas grupis leitakse seosega (8)

$$TM_{(x)} = TM_{(km)} \times MT_{(x)} \quad (8)$$

kus $TM_{(x)}$ - tulumaks x grupis,

$TM_{(km)}$ - kehtiv tulumaksumäär,

$MT_{(x)}$ - maksustatav tulu x grupis.

Eraisiku tulumaksu kogulaekumine riigieelarvesse leitakse seosega (9)

$$TM_{(ks)} = TM_{(x)} \times 16 \quad (9)$$

kus $TM_{(ks)}$ - tulumaksu laekumine kogusummas,

$TM_{(x)}$ - tulumaks x grupis

16 - gruppide arv.

Progressiivsete maksumeedodite korral on tegemist liitprogressiooniga ning seetõttu leitakse kogulaekumine järgnevate valemitega (Lisa 4-6).

Brutopalk inimese kohta otsitavas grupis leitakse seosega (10)

$$BP_{in(x)} = \frac{BP(x)}{D(x)} \quad (10)$$

kus $BP_{in(x)}$ – brutopalk inimese kohta x grupis,

$BP(x)$ - brutopalk x grupis,

$D(x)$ - deklaratsioonide arv x grupis.

Kogumispension otsitavas grupis leitakse seosega (11)

$$KP(x) = BP_{in(x)} \times KP_{(km)} \quad (11)$$

kus $KP(x)$ - kogumispension x grupis,

$BP_{in(x)}$ -brutopalk inimese kohta x grupis,

$KP_{(km)}$ -kogumispensioni kehtiv määr.

Töötuskindlustusemaks otsitavas grupis leitakse seosega (12)

$$TKM(x) = BP_{in(x)} \times TKM_{(km)} \quad (12)$$

kus $TKM(x)$ - töötuskindlustusmaks x grupis,

$BP_{in(x)}$ - brutopalk inimese kohta x grupis

$TKM_{(km)}$ - töötuskindlustusmaks kehtiv määr.

Maksustatav tulu otsitavas grupis leitakse seosega (13)

$$MT(x) = BP_{in(x)} - KP(x) - TKM(x) - TMV_{(in)} \quad (13)$$

kus $MT(x)$ - maksustatav tulu x grupis,

$BP_{in(x)}$ - brutopalk inimese kohta x grupis,

$KP(x)$ - kogumispension x grupis,

$TKM(x)$ -töötuskindlustusmaks x grupis,

$TMV_{(in)}$ - lubatud maksuvaba miinimum inimese kohta.

Tulumaks esimeses astmes (kogutulu ainult esimeses astmes) otsitavas grupis leitakse seosega (14)

$$TM_{IA(x)} = MT(x) \times TM_{(r)} \quad (14)$$

kus $TM_{IA(x)}$ -tulumaks esimeses astmes x grupis,

$MT(x)$ – maksustatav tulu x grupis,

$TM_{(r)}$ – rakendatav tulumaksumäär

Tulumaks esimeses astmes (tulu ulatub ka teise astmesse) leitakse seosega (15)

$$TM_{IB(x)} = AP \times TM_{(r)} \quad (15)$$

kus $TM_{IB(x)}$ – tulumaks esimeses astmes x grupis (tulu ulatub ka teise astmesse)

AP – astme piirmäär

$TM_{(r)}$ – rakendatav tulumaksumäär

Tulumaks teises astmes otsitavas grupis leitakse seosega (16)

$$TM_{IIA(x)} = (MT_{(x)} - AP) \times TM_{(r)} \quad (16)$$

kus $TM_{II(x)}$ – tulumaks teises astmes x grupis,

$MT_{(x)}$ – maksustatav tulu x grupis,

AP – astme piirmäär

$TM_{(r)}$ – rakendatav tulumaksumäär.

Tulumaks teises astmes otsitavas grupis (tulu ulatub ka kolmandasse astmesse) leitakse seosega (17)

$$TM_{IIB(x)} = AP_{(s)} \times TM_{(r)} \quad (17)$$

kus $TM_{IIB(x)}$ – tulumaks teises astmes x grupis (tulu ulatub ka kolmandasse astmesse),

$AP_{(s)}$ – astme piirmäärade vahe (sammu suurus),

$TM_{(r)}$ – rakendatav tulumaksumäär.

Tulumaks kolmandas astmes otsitavas grupis leitakse seosega (18)

$$TM_{III(x)} = (MT_{(x)} - AP_{sI} - AP_{sII}) \times TM_{(r)} \quad (18)$$

kus $TM_{III(x)}$ – tulumaks kolmandas astmes x grupis,

$MT_{(x)}$ – maksustatav tulu x grupis,

AP_{sI} – esimese maksuastme samm suurus,

AP_{sII} – teise maksuastme samm suurus,

$TM_{(r)}$ – rakendatav tulumaksu määr.

Tulumaks otsitavas grupis leitakse seosega (19)

$$TM_{(x)} = TM_{I(x)} + TM_{II(x)} + TM_{III(x)} \quad (19)$$

kus $TM_{(x)}$ – tulumaks x grupis,

$TM_{I(x)}$ – tulumaks esimeses astmes x grupis,

$TM_{II(x)}$ – tulumaks teises astmes x grupis,

$TM_{III(x)}$ – tulumaks kolmandas astmes x grupis.

Tulumaksu laekumine riigieelarvesse otsitavas grupis leitakse seosega (20)

$$TM_{ks(x)} = TM_{(x)} \times D_{(x)} \quad (20)$$

kus $TM_{ks(x)}$ – tulumaksu laekumine kogusummas x grupis,

$TM_{(x)}$ - tulumaks x grupis,

$D_{(x)}$ - deklaratsioonide arv x grupis.

Eraisiku tulumaksu kogulaekumine riigieelarvesse leitakse valemiga nr 9 (9).

Eelnevalt välja toodud valemid kasutab autor mõjude välja arvutamiseks riigieelarvele.

2.2. Meetodite mõju riigieelarvele

Järgenas alapeatükis toob autor välja erinevate meetodite rakendamisest tulenevad mõjud riigi eelarvele.

Esmalt võrdleb autor kehtivat maksukorda koalitsioonileppes välja toodud versiooniga. Välja on võimalik tuua mitmeid sarnasusi ja üks peamine erinevus

Mõlema meetodi puhul on rakendatav maksumäär 20 %, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Kehtiv maksuvaba miinimum on 154 eurot kuus (1848 eurot aastas).

Koalitsioonileppe kohaselt oleks lubatud maksuvaba miinimum 205 eurot kuus (2460 eurot aastas). Järgnevalt on esitatud tulumaksu laekumise näitajad mõlema meetodi puhul (Tabel 10). Samuti on ära toodud muutused rahalises võõrtuses ja protsentuaalselt. Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1 ja Lisa 2).

Tabel 10. Proportsionaalsete tulumaksu meetodite võrdlus

Grupi tähis	Proportsionaalne tulumaks (kehtiv maksukord)	Proportsionaalne tulumaks (koalitsioonilepe)	Muutus	
	Tulumaks, mln eur	Tulumaks, mln eur	Rahas, mln eur	%
G1	2,2	1,5	-0,7	-32,4
G2	6,2	5,7	-0,5	-7,7
G3	32,4	31,1	-1,3	-4,0
G4	89,0	87,2	-1,8	-2,0
G4	67,1	66,2	-0,8	-1,2
G6	38,0	37,7	-0,3	-0,8
G7	21,6	21,5	-0,1	-0,6
G8	35,2	35,1	-0,2	-0,4
G9	10,5	10,5	0,0	-0,2
G10	2,5	2,5	0,0	-0,1
G11	0,6	0,6	0,0	-0,1
G12	0,6	0,6	0,0	-0,0
G13	0,3	0,3	0,0	-0,0
G14	0,9	0,9	0,0	-0,0
G15	1,2	1,2	0,0	-0,0
G16	0,6	0,6	0,0	0,0
KOKKU	309,0	303,2	-5,8	-1,8

Allikas: autori arvutused

Maksuvaba miinimumi tõstmisest tulenevalt on eraisiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse vähenenud 309,0 miljonilt 303,2 miljonini. Erinevus on 5,8 miljonit ehk 1,86 protsenti.

Võrreldes kehtivat maksukorda Isamaa ja Res Publica poolt välja pakutud meetodiga, on samuti peamiseks erinevuseks lubatud maksuvaba miinimumi suurus. Kehtiva maksuvaba miinimumi asemel on Isamaa ja Res Publica Liit välja pakkunud 500 euro suurust maksuvaba miinimumi kuus. Lisaks sellele nähakse ette täiendavat maksuvaba tulu astet (0-346 eurot kuus) isikutele, kelle kogutulu on vahemikus 6 000 – 10 152 eurot aastas. Eesmärgiks on vähendada madalapalgaliste isikute maksukoormust. Muud kohandatavad näitajad on mõlemal meetodil ühesugused – tulumaksumäär 20%, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Järgnevalt tabelist on näha muutustest tulenevalt erisused eraisiku tulumaksu laekumises (Tabel 11). Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1 ja Lisa 3).

Tabel 11. Proportsionaalsete tulumaksu meetodite võrdlus

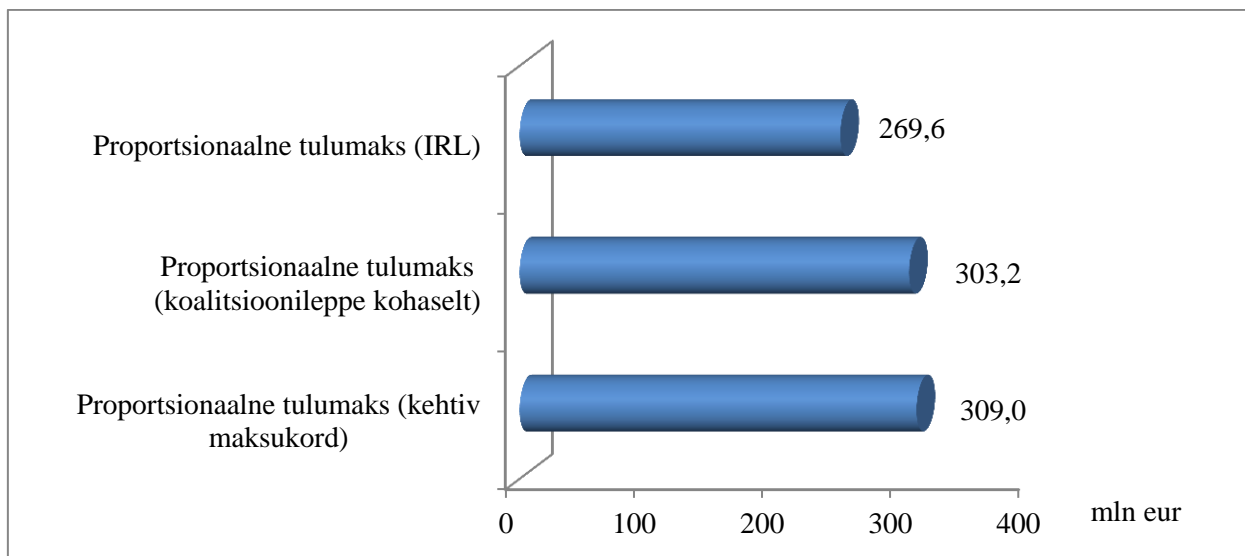
	Proportsionaalne tulumaks (kehtiv makuskord)	Proportsionaalne tulumaks (IRL)	Muutus	
Grupi tähis	Tulumaks, mln eur	Tulumaks, mln eur	Rahas, mln eur	%
G1	2,2	0,0	-2,2	-100,0
G2	6,2	0,0	-6,2	-100,0
G3	32,4	23,6	-8,9	-27,3
G4	89,0	76,7	-12,2	-13,8
G4	67,1	61,5	-5,5	-8,2
G6	38,0	35,8	-2,2	-5,8
G7	21,6	20,7	-1,0	-4,5
G8	35,2	34,1	-1,1	-3,1
G9	10,5	10,3	-0,2	-1,6
G10	2,5	2,5	0,0	-0,8
G11	0,6	0,6	0,0	-0,7
G12	0,6	0,6	0,0	-0,3
G13	0,3	0,3	0,0	-0,5
G14	0,9	0,9	0,0	-0,2
G15	1,2	1,2	0,0	-0,1
G16	0,6	0,6	0,0	0,0
KOKKU	309,0	269,6	-39,4	-12,8

Allikas: autori arvutused

Lubatud maksuvaba miinimumi muutmisest on langenud eraisiku tulumaksu laekumine 309,0 miljonilt 269,6 miljonini. Vahe on 39,4 miljonit ehk 12,8 protsenti.

Võrreldes kolme välja pakutud proportsionaalset maksukorda, laekub enim eraisiku tulumaksu riigieelarvesse kehtiva korra järgi. Kõige vähem laekuks riigieelarvesse eraisiku tulumaksu Isamaa ja Res Publica Liidu poolt välja pakutud variandi järgi. Järgenval joonisel on näha füüsilise isiku tulumaksu laekumine proportsionaalsete maksusüsteemide kohaselt (vt Joonis 1).

Joonis 1. Prognoositav füüsilise isiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse proportsionaalsete maksumeetodite korral

Allikas: autori arvutused

Progressiivsete tulu maksustamise meetodite puhul on antud lõputöös välja toodud 3 erinevat varianti. Esimesena on võrreldud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna poolt välja pakutud 2-astmelist tulumaksu kehtiva maksukorraga. Välja saab tuua erinevustena lubatud tulumaksuvaba miinimumi ja kehtestatavad maksumäärad. Kehtiva proportsionaalse tulu maksustamise korra järgi on lubatud maksuvaba miinimum 154 eurot kuus (1848 eurot aastas), tulu maksustamise määr 20 %, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna poolt välja pakutud variandis on lubatud maksuvaba miinimum 205 eurot kuus (2460 eurot aastas). Maksumääradena on välja toodud 20 % esimesele astmele ja 26 % teisele astmele. Esimene aste rakenduks isikutele, kelle sissetulek on kuni 1600 eurot kuus (19 200 eurot aastas). Teine aste rakenduks isikutele, kelle sissetulek ületab 1600 eurot kuus (rohkem kui 19 200 eurot aastas). Kogumispension on 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Järgnevas tabelis on välja toodud proportsionaalse tulumaksu ja Sotsiaaldemokraatide poolt välja pakutud 2-astmelise tulu maksustamise meetodi erinevused tulumaksu laekumise osas (Tabel 12). Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1 ja Lisa 4).

Tabel 12. Proportsionaalse ja progressiivse tulumaksu võrdlus (2-astmeline, Sotsiaaldemokraatlik Erakond)

Grupi tähis	Proportsionaalne tulumaks (kehtiv maksukord)	Progressiivne tulumaks (Sotsiaaldemok. Erakond)	Muutus	
	Tulumaks, mln eur	Tulumaks, mln eur	Rahas, mln eur	%
G1	2,2	1,5	-0,7	-32,5
G2	6,2	5,7	-0,5	-7,8
G3	32,4	31,1	-1,3	-4,0
G4	89,0	96,4	7,4	8,3
G4	67,1	78,4	11,4	17,0
G6	38,0	45,9	7,9	20,8
G7	21,6	26,6	4,9	22,9
G8	35,2	44,1	8,9	25,2
G9	10,5	13,4	2,9	27,5
G10	2,5	3,2	0,7	28,8
G11	0,6	0,8	0,2	28,9
G12	0,6	0,8	0,2	29,5
G13	0,3	0,4	0,1	29,2
G14	0,9	1,2	0,3	29,6
G15	1,2	1,6	0,4	29,8
G16	0,6	0,8	0,2	30,0
KOKKU	309,0	351,9	42,9	13,9

Allikas: autori arvutused

Maksuvaba miinimumi ja maksumäärade muutmisest tulenevalt on eraisiku tulumaksu laekumine suurenenud 309,0 miljonilt 351,9 miljonini. Kasv on 42,9 miljonit ehk 13,9 %.

Võrreldes kehtivat maksukorda Eesti Keskerakonna poolt välja pakutud 2-astmelise maksumeedodiga, on samuti võimalik välja tuua erinevustena lubatud maksuvaba miinimumi ja rakendatavad maksumäärad. Kehtiva proportsionaalse tulu maksustamise korra järgi on lubatud maksuvaba miinimum 154 eurot kuus (1848 eurot aastas), tulu maksustamise määr 20 %, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Eesti Keskerakonna poolt välja pakutud variandis on lubatud maksuvaba miinimum 205 eurot kuus (2460 eurot aastas). Maksumääradena on välja toodud 20 % kuni 2000 eurot kuus (24 000 eurot aastas) teenivatele isikutele ja 33 % sellest suurema sissetulekuga isikutele). Kogumispension on 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Järgnevas tabelis on välja toodud proportsionaalse tulumaksu ja Eesti Keskerakonna poolt välja pakutud 2-astmelise tulu maksustamise meetodi erinevused

tulumaksu laekumise osas (Tabel 13). Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1 ja Lisa 5).

Tabel 13. Proportsionaalse ja progressiivse tulumaksu võrdlus (2-astmeline, Eesti Keskerakond)

Grupi tähis	Proportsionaalne tulumaks (kehtiv maksukord)	Progressiivne tulumaks (Keskerakond)	Muutus	
	Tulumaks, mln eur	Tulumaks, mln eur	Rahas, mln eur	%
G1	2,2	1,5	-0,7	-32,5
G2	6,2	5,7	-0,5	-7,8
G3	32,4	31,1	-1,3	-4,0
G4	89,0	97,9	8,9	10,0
G4	67,1	88,5	21,5	32,0
G6	38,0	53,9	15,9	41,7
G7	21,6	31,8	10,2	47,0
G8	35,2	53,8	18,6	52,8
G9	10,5	16,7	6,2	58,8
G10	2,5	4,0	1,5	61,8
G11	0,6	1,0	0,4	62,3
G12	0,6	1,0	0,4	63,7
G13	0,3	0,5	0,2	63,0
G14	0,9	1,5	0,6	64,1
G15	1,2	2,0	0,8	64,5
G16	0,6	1,0	0,4	64,9
KOKKU	309,0	391,9	82,9	26,8

Allikas: autori arvutused

Maksuvaba miinimumi ja maksumäärade muutmisest tulenevalt on eraisiku tulumaksu laekumine suurenenud 309,0 miljonilt 391,9 miljonini. Kasv on 82,9 miljonit ehk 26,8 %.

Võrreldes kehtivat maksukorda lõputöö esimeses osas välja toodud 3-astmelise maksumeedodiga, on samuti võimalik välja tuua erinevustena lubatud maksuvaba miinimumi suurus ja rakendatavad maksumäärad. Kehtiva proportsionaalse tulu maksustamise korra järgi on lubatud maksuvaba miinimum 154 eurot kuus (1848 eurot aastas), tulu maksustamise määr 20 %, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Kolmeastmelise progressiooni puhul on lubatud maksuvaba miinimum 205 eurot kuus (2460 eurot aastas). Maksumääradena rakendatakse 18 %, 26 % ja 33 %. Esimesele astmele, mis ulatub alampalgast kuni keskmise palgani rakendatakse 18-protsendilist maksumäära. Teine aste ulatub keskmisest palgast

kahekordse keskmise palgani ja maksustatakse 26 protsendiga. Tulu, mis ületab keskmist palka vähemalt kahekordselt, maksustatakse 33 protsendiga. Kogumispension on 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Järgnevas tabelis on välja toodud proportsionaalse tulumaksu ja 3-astmelise tulu maksustamise meetodi erinevused tulumaksuvaba miinimumi ja maksustava tulu, maksumäära ja tulumaksu laekumise osas (Tabel 14). Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1 ja Lisa 6).

Tabel 14. Proportsionaalse ja progressiivse tulumaksu võrdlus (3-astmeline)

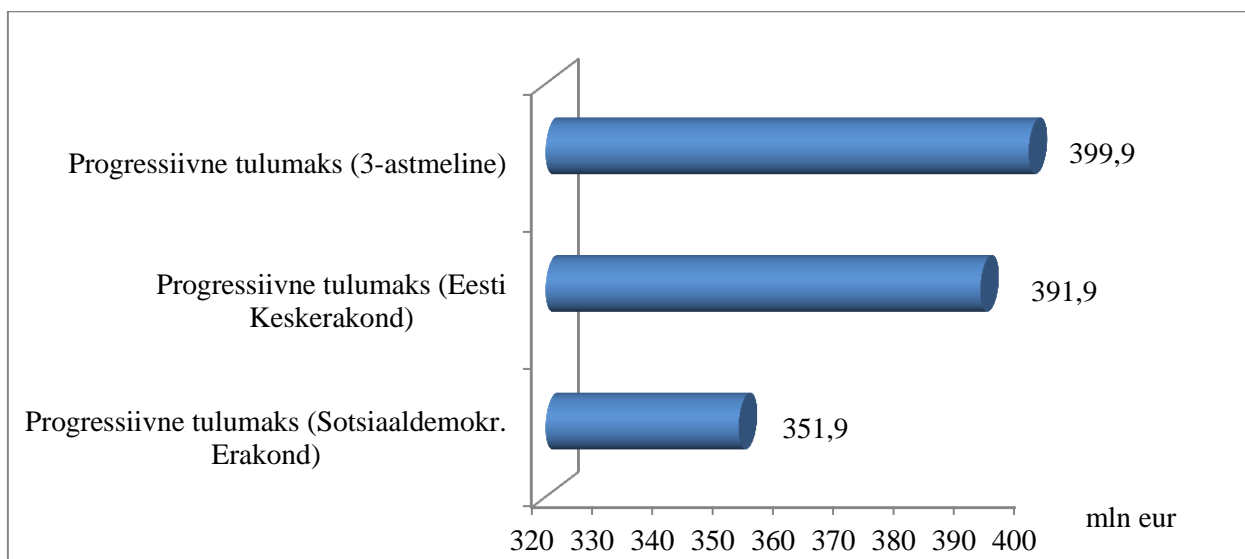
Grupi tähis	Proportsionaalne tulumaks (kehtiv maksukord)	Progressiivne tulumaks (3-astmeline)	Muutus	
	Tulumaks, mln eur	Tulumaks, mln eur	Rahas, mln eur	%
G1	2,2	1,3	-0,8	-39,2
G2	6,2	5,1	-1,0	-17,0
G3	32,4	29,8	-2,6	-8,1
G4	89,0	103,4	14,4	16,2
G4	67,1	91,0	24,0	35,8
G6	38,0	54,9	16,9	44,3
G7	21,6	32,2	10,6	49,0
G8	35,2	54,3	19,1	54,2
G9	10,5	16,8	6,2	59,5
G10	2,5	4,0	1,5	62,2
G11	0,6	1,0	0,4	62,6
G12	0,6	1,0	0,4	63,8
G13	0,3	0,5	0,2	63,3
G14	0,9	1,5	0,6	64,2
G15	1,2	2,0	0,8	64,6
G16	0,6	1,0	0,4	64,9
KOKKU	309,0	399,9	90,9	29,4

Allikas: autori arvutused

Lubatud maksuvaba miinimumi suuruselt ja maksumäärade muutumisest tulenevalt on eraisiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse suurenenud 309,0 miljonilt eurolt 399,9 miljoni euroni. Kasv on 90,9 miljonit ehk 29,4 %.

Kõikide välja toodud progressioonide puhul laekub riigieelarvesse rohkem eraisiku tulumaksu kui kehtiva proportsionaalse tulumaksu arvutamise korra järgi. Võrreldes kolme välja toodud progressiooni omavahe, laekub enim eraisiku tulumaksu Eesti Keskerakonna poolt välja pakutud variandi kohaselt ning kõige vähem sotsiaaldemokraatide poolt välja pakutud variandi puhul.

Järgneval joonisel on näha füüsilise isiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse progressiivsete maksusüsteemide kohaselt (vt Joonis 2).

Joonis 2. Prognositav füüsilise isiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse progressiivsete maksusüsteemide korral

Allikas: autori arvutused

Võrreldes proportsionaalset kehtivat maksukorda regressiivse maksusüsteemiga saab erinevustena välja tuua maksumäärade ja lubatud maksuvaba miinimumi suuruse. Kehtiva proportsionaalse tulu maksustamise korra järgi on lubatud maksuvaba miinimum 154 eurot kuus (1848 eurot aastas), tulu maksustamise määr 20 %, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Regresseeruva maksusüsteemi puhul on lubatud maksuvaba miinimum 205 eurot kuus (2460 eurot aastas). Maksumääradena nähakse ette 18 %, 26 % ja 33 %. Esimene aste (33 %) rakendub sissetulekule kuni ühekordne keskmine palk (2014.a). Teine aste (26 %) rakendub sissetulekule kuni kahekordne keskmine palk. Isikutele, kelle sissetulek on suurem kui kahekordne keskmine palk rakendatakse 18-protsendilist maksumäära. Kogumispension on 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %. Järgnevas tabelis on välja toodud proportsionaalse tulumaksu ja 3-astmelise regressiooni erinevused tulumaksuvaba miinimumi ja maksustava tulu, maksumäära ja tulumaksu laekumise osas (Tabel 15). Täismahus arvutused on välja toodud lisades (Lisa 1 ja Lisa 7).

Tabel 15. Proportsionaalse ja regressiivse tulumaksu võrdlus

	Proportsionaalne tulumaks (kehtiv maksukord)	Regressiivne tulumaks (3- astmeline)	Muutus	
Grupi tähis	Tulumaks, mln eur	Tulumaks, mln eur	Rahas, mln eur	%
G1	2,2	2,4	0,2	11,4
G2	6,2	9,4	3,2	52,2
G3	32,4	51,4	18,9	58,4
G4	89,0	143,9	54,9	61,7
G4	67,1	86,1	19,1	28,4
G6	38,0	49,0	11,0	28,9
G7	21,6	19,3	-2,3	-10,6
G8	35,2	31,6	-3,7	-10,4
G9	10,5	9,4	-1,1	-10,2
G10	2,5	2,2	-0,2	-10,1
G11	0,6	0,6	-0,1	-10,1
G12	0,6	0,6	-0,1	-10,0
G13	0,3	0,3	0,0	-10,1
G14	0,9	0,8	-0,1	-10,0
G15	1,2	1,1	-0,1	-10,0
G16	0,6	0,6	-0,1	-10,0
KOKKU	309,0	408,6	99,6	32,2

Allikas: autori arvutused

Lubatud maksuvaba miinimumi suuruselt ja maksumäärade muutumisest tulenevalt on eraisiku tulumaksu laekumine riigieelarvesse suurenenud 309,0 miljonilt eurolt 408,6 miljoni euroni. Kasv on 99,6 miljonit ehk 32,2 %.

Järgnevas tabelis on kokkuvõtvalt välja toodud kõikide analüüsitud maksumeedite puhul prognoositav eraisiku tulu laekumine rahalises väärtuses ja protsentuaalselt võrreldes baasväärtusega. Lisatud on juriidilise isiku tulumaks ja eeldatav tulumaksu tagastus (Tabel 16). Kaks viimast välja toodud väärtust esinevad konstandina ning on võetud 2015. aasta riigieelarve prognoosist. Oluline on märkida, et kõikide eelnevalt analüüsitud maksumeedite puhul kehtivad olemasolevad mahaarvamised (eluasemelaenu intressid, koolituskulud jne) ühesuguselt.

Tabel 16. Prognoositav tulumaksu laekumine riigieelarvesse

	Proportsionaalne tulumaks	Proportsionaalne tulumaks (koalitsioonilepe)	Proportsionaalne tulumaks (IRL)	Progressiivne tulumaks (SOTSDEM)	Progressiivne tulumaks (KESK)	Progressiivne tulumaks (3-astmeline)	Regressiivne tulumaks (3-astmeline)
Füüsilise isiku tulumaks, mln eur	309,0	303,2	269,6	351,9	391,9	399,9	408,6
Muutus rahas, mln eur	0,0	-5,8	-39,4	42,9	82,9	90,9	99,6
Muutus, %	0,0	-1,9	-12,8	13,9	26,8	29,4	32,2

Allikas: autori arvutused

Eelnevalt esitatud tulemuste põhjal esitab järkevas alapeatükis autor järelused ja ettepanekud.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Järgnevas alapeatükis toob autor välja oma seisukohad ja ettepanekud. Võrreldes kolme käesolevas lõputöös välja toodud proportsionaalset maksumeedotist laekub enim eraisiku tulumaksu kehtiva korra järgi ning kõige vähem Isamaa ja Res Publica Liidu poolt välja pakutud variandi järgi.

Kehtiva proportsionaalse maksukorra juurde jäämise pooltargumendid on eelkõige uuele süsteemile üleminekukulude puudumine ja vahendite suuruse laekumine riigieelarvesse. Isamaa ja Res Publica Liidu poolt pakutava variandi pooltargumentidena võib välja tuua, et antud maksukord suurendaks väheteenivate töötajate sissetulekut ja parandaks nende toimetulekut, mis omakorda vähendaks vajadust sotsiaaltoetuste järele. Parem toimetulek aitab kaasa inimeste motivatsioonile töötada ja töötuse vähenemisele. Miinusena võib välja tuua olulise vahendite vähenemise riigieelarves, millele tuleks koheselt leida katteallikad mujalt.

Proportsionaalse tulumaksu eelised progressiivse tulumaksu ees on õigluse printsiip, maksusüsteemi lihtsus ja läbipaistvus, vähene sõltuvus inflatsioonist ja ettevõtluse soodustamine.

Proportsionaalse tulumaksu rakenduse suurimaks miinuseks on, et see ei ole vastavuses sotsiaalse õiglusega.

Kõikide antud lõputöös käsitletud progressioonide puhul laekus enam eraisiku tulumaksu kui kehtiva korra järgi. Progressiivsete maksumeetodite omavahelises võrdluses laekus enim eraisiku tulumaksu 3-astmelise progressiooni puhul. Oluline on märkida, et mõlema lõputöös käsitletud 2-astmelise progressiooni puhul ei ole tegemist madalapalgaliste maksusoodustusega vaid kõrgemapalgaliste maksustamisega kõrgema maksumääraga. Viimane aspekt on tihti leidnud toonitamist erakondade peamiste pooltargumentide seas, kuid ei ole leidnud sisulist põhja nende poolt viimastel aastatel välja pakutud variantides.

Astmelisele tulumaksule ülemineku eelisteks vahendite laekumise suuruse kõrval on eelkõige sotsiaalne õiglus ja sotsiaalne stabiilsus. Rasketes majandustingimustes on astmeline tulumaks kodanikule kasulikum ja turvalisem. Kui inimese sissetulek järsult väheneb siis langeb ka maksukoormus. Astmeline tulumaks on tõhus regulaator majanduskõikumiste vastu. Astmeline tulumaks hoiab kiire palkade tõusu faasis maksustamisega hoogu all ning kriisi ajal, mil palku langetakse annab leevendust.

Astmelisele tulumaksule ülemineku puudused on sõltuvus inflatsioonist, ettevõtluse mittesoodustamine, maksupettuste soodustamine, maksusüsteemi keerukus ning tendents soodustada suurema tulu teenijaid lahemaks riigist eesmärgiga maksta vähem makse.

Regresseeruva maksukorra järgi laekuks riigieelarvesse 32,2 % enam vahendeid kuid regresseeruva maksusüsteemi kohaldamiseks peaks Eesti majanduskeskkond ja sissetulekute dünaamika muutuma suurel määral. Maksumaksjate jagunemisest tuluvahemikke skaalal võib järeldada, et tegemist on sisuliselt madalapalgaliste maksutõusuga, mis omakorda suurendab vajadust sotsiaaltoetuste järele ning tõstab ka vaesuses elavate inimeste protsenti. Seetõttu ei pea autor lähitulevikkus regresseeruva maksusüsteemi rakendamist mõttekaks ega võimalikuks.

Oluline on kaaluda maksumeetodite muutmisel ka tekkivaid lisakulusid.

Uue süsteemi juurutamisel ilmnevad lisakulud:

- 1) tööjõukulud;
- 2) koolituskulud;
- 3) teavitustöö;
- 4) tehniline valmisolek.

Autori hinnangul on Eesti majandus- ja poliitkeskkond valmis proportsionaalseks või progressiivseks tulumaksuks.

Proportsionaalse tulumaksu meetodi juurde jäämisel on oluline tulevikus tähelepanu pöörata maksuvaba miinimumi suurusele. Peamiste põhjustena võib välja tuua madalapalgaliste parema hakkama saamise ja seeläbi sotsiaaltoetuste väljamaksmise vajaduse vähenemisele.

Tulevikus võib proportsionaalse maksumeedodi puhul uurimust uuesti läbi viia redigeerides maksumäära ja maksuvaba miinimumi suurust, et näha kas selle abil on võimalik saavutada paremaid tulemusi ja välja tuua proportsionaalse maksumeedodi eeliseid. Näiteks tõstes nii maksumäära kui lubatud tulumaksuvaba miinimumi, tuleks täiendavalt uurida maksuvaba miinimumi tõstmisest tulenevalt sotsiaaltoetuste vähenemise mõju riigi maksutuludele. Langeks ka tulumaksuga maksustavate osakaal, kuid see juures rakendataks teistele kõrgemat maksumäära. Puudub info, kuidas muutuks maksulaekumine kogusummas sel viisil maksusüsteemi rakendades.

Maksumeedodi muutmisel progressiivseks on autori hinnangul oluline uurida lähemalt astmete piire ja maksumäärasid. Hetkel poliitiliste jõudude poolt välja pakutud variandid ei ole toetanud astmelisele tulumaksule ülemineku enim rõhutatud argumente (nt madalapalgaliste maksukoormuse vähenemine).

Tulevikus võib progressiivse maksumeedodi puhul uurimust uuesti läbi viia, redigeerides maksumäärasid ning kehtestades neid teistel palgatasemetel, et näha kas selle abil on võimalik saavutada suuremaid erinevusi ja paremini välja tuua maksumeedodi eeliseid. Samuti on oluline, kuidas lepitakse kokku astme piirides ning kuidas need ajas muutuvad (nt kas on seotud keskmise palgaga või uuendatakse teatud aja tagant).

KOKKUVÕTE

Riigi korrapäraseks funktsioneerimiseks on läbi aegade vaja olnud kehtestada erinevaid makse. Tulumaks on pärit 18. sajandist ja seda on peetud inimese suhtes üheks „õiglasemaks“ maksuks, sest see sõltub otseselt inimese sissetulekust.

Lõputöö eesmärk oli hinnata erinevaid eraisiku tulu maksustamise meetodeid ja nende mõju riigi maksutuludele.

Lõputöös otsiti vastuseid järgmistele uurimisülesannetele:

- 1) Uurida eraisiku tulu maksustamise meetodeid.
- 2) Analüüsida erinevate eraisiku tulu maksustamise meetodite mõju riigi maksutuludele.
- 3) Hinnata erinevate tulu maksustamise meetodite realistlikkust Eesti Vabariigis.

Autor tugines oma töös eelnevalt ilmunud materjalidele ja statistiliste andmete analüüsil.

Lõputöö esimeses osas keskenduti tulumaksule. Selle olemusele ja ajaloolisele välja kujunemisele. Käesoleva lõputöö uurimisküsimusest tulenevalt pööratakse tähelepanu erinevatele eraisiku tulumaksustamise meetoditele.

Erinevate tulu maksustamise meetoditena on välja toodud: proportsionaalne tulumaks, progresseeruv tulumaks ja regresseeruv tulumaks. Lähtuvalt viimaste aastate poliitilistest diskussioonidest on lõputöös käsitletud kolme maksuvaba miinimumi suuruse poolest erinevat proportsionaalset tulumaksu meetodit. Kehtivat maksukorda, kus lubatud maksuvaba miinimum on 154 eurot kuus. 2015. aasta koalitsioonileppe alusel kehtima hakkavat maksukorda, kus lubatud maksuvaba miinimum on 205 eurot kuus ning Isamaa ja Res Publica Liidu poolt valimisprogrammis välja toodud versiooni, kus lubatud määr on 500 eurot kuus koos täiendava maksuvaba tuluga madalapalgalistele (0-346 eurot kuus). Kõrgemapalgalised (üle 846 euro kuus teenivad isikud) kaotavad õiguse täiendavatele mahaarvamistele ja nende suhtes jääb kehtima

maksuvaba tulu 154 eurot kuus. Kõikide proportsionaalsete maksumeetodite puhul on maksuprotsent 20 %, kogumispension 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %.

Progressiivseid maksumeetodeid on samuti vaadeldud kolmes erinevas versioonis. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna poolt välja pakutud 2-astmeline progressioon, kus maksumääradena rakendatakse 20 % (kuni 1600 eurot kuus teenivatele isikutele) ja 26 % (suurema tulu teenijatele). Eesti Keskerakonna poolt välja pakutud versioon, kus maksumääradeks on 20 % (kuni 2000 eurot kuus teenivatele isikutele) ja 33 % (suurema tulu teenijatele). Kolmandana versioonina on astmelist tulumaksu välja toodud 3-astmelisena, kus esimene aste kehtib kuni ühekordset keskmist palka teenivatele isikutele (18 %), teine aste kehtib kuni kahekordset keskmist palka teenivatele isikutele (26 %) ja kolmas aste suuremat tulu teenijatele (33%). Kõikide variantide puhul rakendatakse maksuvaba miinimumi 205 eurot kuus, kogumispension on 2 % ja töötuskindlustusmaks 1,6 %.

Regresseeruva tulumaksu meetod on antud lõputöös välja pakutud 3-astmelisena. Esimene aste ulatub kuni ühekordset keskmist palka teenivatele isikutele (33 %), teine aste ulatub kuni kahekordset keskmist palka teenivatele isikutele (26 %) ja kolmas isikutele, kes teenivad sellest suuremat tulu (18 %).

Samuti on lõputöö esimeses osas välja toodud Eesti nelja suurima ja populaarsema erakonna seisukohad eraisiku tulu maksustamise küsimuses. Nendeks erakondadeks on Eesti Keskerakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Eesti Reformierakond ning Isamaa ja Res Publica Liit. Poliitilisel vasak-parem skaalal asuvad paremal pool Isamaa ja Res Publica Liit ning Eesti Reformierakond. Sotsiaaldemokraatlik Erakond esindab vasaktsentrismi ja Eesti Keskerakond tsentrismi. Jaotusest tulenevalt toetavad IRL ja Eesti Reformierakond proportsionaalset maksumeetodit ning Eesti Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond toetavad progressiivset maksumeetodit.

Lõputöö teises osas on võrreldud eelnevalt välja toodud maksumeetodeid kehtiva maksukorraga eesmärgiga hinnata erinevate meetodite mõju riigi maksutuludele.

Proportsionaalsete maksumeetodite puhul laekuks enim vahendeid riigieelarvesse kehtiva korra järgi. Koalitsioonileppe kohaselt kehtima hakkava korra järgi langeks tulumaksu laekumine 309,0 miljonilt 303,2 miljonile. See tähendab vahendite vähenemist 5,8 miljoni ehk 1,9 % võrra. IRL-i poolt välja pakutud lahenduse puhul laekuks tulumaksu 39,4 miljoni ehk 12,8 võrra vähem (kogulaekumine 269,6 miljonit).

Kõikide progressiivsete maksumeetodite puhul laekuks eraisiku tulumaksu riigieelarvesse enam kui kehtiva proportsionaalse maksumeetodi järgi. Progressiivsete maksumeetodite omavahelises võrdluses tooks enim vahendeid riigieelarvesse 3-astmeline progressioon. Sellisel juhul tõuseks eraisiku tulumaksu laekumine 309,0 miljonilt 399,9 miljonini. Kasv oleks 90,9 miljonit ehk 29,4 %. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna poolt välja pakutud variandi puhul oleks kasv 42,9 miljonit ehk 13,9 % (kogulaekumine 351,9 mln). Eesti Keskerakonna poolt pakutud variant tooks lisavahendeid 82,9 mln ulatuses (kogulaekumine 391,9 mln)

Kehtiva maksukorra ja regressiivse maksumeetodi võrdluses laekuks riigieelarvesse rohkem eraisiku tulumaksu regressiivse maksumeetodi puhul. Laekumine suureneks 309,0 miljonilt 408,6 miljonini. See tähendab 99,6 miljoni ehk 32,2 % võrra.

Eesti majandus- ja poliitilise keskkonna valmisolekust tulenevalt on sobivamad maksumeetodid proportsionaalne ja progressiivne maksumeetod.

Proportsionaalse tulumaksu eelised progressiivse tulumaksu ees on õigluse printsiip, maksusüsteemi lihtsus ja läbipaistvus, vähene sõltuvus inflatsioonist ja ettevõtluse soodustamine ning uue süsteemi juurutamisega kaasnevate kulude puudumine. Proportsionaalse tulumaksu rakenduse suurimaks miinus on, et see ei ole vastavuses sotsiaalse õiglusega.

Tulevikus võib proportsionaalse maksumeetodi puhul uurimust uuesti läbi viia redigeerides nii maksumäära kui ka maksuvaba miinimumi suurust, et näha kas selle abil on võimalik saavutada paremaid tulemusi eelarvesse laekumise mõttes. Näiteks tõstes maksuvaba miinimumi suurust väheneb maksustavate isikute arv kuid seejuures langeb ka vajadus sotsiaaltoetuste järele. Puudub info kuidas muutub maksutulu kogusummas, langetades maksustavate isikute arvu kuid rakendades ülejäänutele kõrgemapalgalistele kõrgemat maksumäära.

Astmelisele tulumaksule ülemineku eelisteks vahendite laekumise suuruse kõrval on eelkõige sotsiaalne õiglus ja sotsiaalne stabiilsus. Rasketes majandustingimustes on astmeline tulumaks tavakodanikule kasulikum ja turvalisem. Kui inimese sissetulek järsult väheneb siis langeb ka maksukoormus. Astmeline tulumaks on tõhus regulaator majanduskõikumiste vastu. Astmeline tulumaks hoiab kiire palkade tõusu faasis maksustamisega hoogu all ning kriisi ajal, mil palku langetakse annab leevendust.

Astmelisele tulumaksule ülemineku puudused on sõltuvus inflatsioonist, ettevõtluse mittesoodustamine, maksupettuste soodustamine, maksusüsteemi keerukus ning tendents

soodustada suurema tulu teenijaid lahumaks riigist eesmärgiga maksta vähem makse. Samuti kaasneksid uue süsteemi juurutamisega tekkivad lisakulud (tehniline valmisolek, teavitustöö, koolituskulud, tööjõukulud).

Maksumeedoti muutmisel progressiivseks on autori hinnangul oluline uurida lähemalt astmete piire ja maksumäärasid. Hetkel poliitiliste jõudude poolt välja pakutud variandid ei ole toetanud astmelisele tulumaksule ülemineku põhiargumente (nt madalapalgaliste maksukoormuse vähenemine).

Tulevikus võib progressiivse maksumeedoti puhul uurimust uuesti läbi viia, redigeerides maksumäärasid ning kehtestades neid teistel palgatasemetel, et näha kas selle abil on võimalik saavutada suuremaid erinevusi ja paremini välja tuua maksumeedoti eeliseid. Samuti on oluline, kuidas lepitakse kokku astme piirides ning kuidas need ajas muutuvad (nt kas on seotud keskmise palgaga või uuendatakse teatud aja tagant).

Kuigi regresseeruva maksukorra järgi laekuks riigieelarvesse enim vahendeid, ei ole Eesti majanduskeskkond ja sissetulekute dünaamika selleks sobiv. Maksumaksjate jagunemisest tuluvahemikke skaalal võib järeldada, et tegemist on sisuliselt madalapalgaliste maksutõusuga, mis omakorda suurendab vajadust sotsiaaltoetuste järele ning tõstab ka vaesuses elavate inimeste protsenti. Seetõttu ei pea autor lähitulevikkus regresseeruva maksusüsteemi rakendamist mõttekaks ega võimalikuks.

VIIDATUD ALLIKAD

- 1) 2015.a. riigieelarve seletuskiri. (2015). Tallinn: Eesti Rahandusministeerium. [WWW] [file:///C:/Users/anne/Downloads/2015-aastariigieelarveseletuskiri%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/anne/Downloads/2015-aastariigieelarveseletuskiri%20(3).pdf)
- 2) A tax to beat Napoleon. — *The National Archives*. [WWW] <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.hmrc.gov.uk/history/taxhis1.htm>
- 3) **Bird, R.M.** (1992). *Tax Policy & Economic Development*. Usa: The John Hopkins University Press. 270 lk.
- 4) Eesti Keskerakonna III programm. — *Eesti Keskerakond*. [WWW] <http://www.keskerakond.ee/erakond/programm>
- 5) Eesti Reformis erakonna, sotsiaaldemokraatliku erakonna ning erakonna Isamaa ja Res Publica Liit kokkulepe valitsuse moodustamise ja valitsusliidu tegevusprogrammi põhialuste kohta.— *Sotsiaaldemokraatlik Erakond*. [WWW] <http://www.sotsdem.ee/wp-content/uploads/2015/04/RE-SDE-ja-IRLi-valitsusliidulepe.pdf>
- 6) Füüsilise isiku tuludeklaratsioonid 2012. a. Tuluvahemikud. — *Maksu- ja Tolliamet*. [WWW] <file:///C:/Users/anne/Downloads/FIDEK%202012%20tuluvahemikud.pdf>
- 7) Füüsilise isiku tulumaksu kohaliku omavalitsuse üksustele eraldamise kord 19. detsembrist 2008 nr 54. — [RTL 2008, 105, 1503](https://www.rti.ee/akt/13099276). [WWW] <https://www.rti.ee/akt/13099276>
- 8) **Gruber, J.** (2005). *Public Finance and Public Policy*. Usa: Worth Publishers. 512 lk.
- 9) History of Income Tax in the United States. — *Infoplease*. [WWW] <http://www.infoplease.com/ipa/A0005921.html>
- 10) **Jermohhin, D.** (2004). Proportsionaalse ja astmelise tulumaksu võrdlus Eesti, Saksa ja Venemaa maksusüsteemide näitel. (Diplomitöö). Tallinna Majanduskool. Tallinn. [WWW] http://www.nn44.org/m/?d=30&p=1&lg=et#_Toc287304732
- 11) **Kuuseväli, K.** (2012). Füüsilise isiku tulumaks kui automaatne stabilisaator Eestis. (Magistritöö). Tartu Ülikool. Tartu. 96 lk. [WWW]

http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/28501/Kuusevali_Kart.pdf?sequence=1

- 12) Majandus- ja rahanduspoliitika. — *Eesti Reformierakond*. [WWW] <http://www.reform.ee/majandus-ja-rahanduspoliitika>
- 13) Majandus, maksud ja sissetulekud. — *IRL*. [WWW] <http://www.irl.ee/mida-me-teeme/majandus-maksud-ja-sissetulekud>
- 14) **Nunes, G.** (2013). Flat Tax vs Progressive Tax – Pros and Cons for US. — *Hubpages*. [WWW] <http://hubpages.com/hub/Flat-Tax-vs-Progressive-Tax-Pros-and-Cons-for-the-US>
- 15) **Simson, K.** (2010). Tulumaksuseaduse § 4 muutmise seadus. — *Eesti Keskerakond*. [WWW] <http://laanemaa.keskerakond.ee/astmeline-tulumaks.html>
- 16) **Simson, K.** (2011). Seletuskiri tulumaksuseaduse § 4 muutmise seaduse eelnõu juurde. — *Eesti Keskerakond*. [WWW] [file:///C:/Users/anne/Downloads/97%20SE_SK%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/anne/Downloads/97%20SE_SK%20(2).pdf)
- 17) **Simson, K.** (2015). Eestis tuleb kehtestada astmeline tulumaks ja klassikaline ettevõtte tulumaks.— *Eesti Keskerakond*. [WWW] <http://www.keskerakond.ee/431-simson-eestis-tuleb-kehtestada-astmeline-tulumaks-ja-klassikaline-ettevotte-tulumaks>
- 18) Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm 2015. aasta valimisteks. — *Sotsiaaldemokraatlik Erakond*. [WWW] <http://www.sotsdem.ee/wp-content/uploads/2015/01/SDE-valimisprogramm-2015.pdf>
- 19) **Tammert, P.** (2005). *Maksudus*. Tallinn: OÜ Aimwell. 314 lk.
- 20) **Tirmaste, K.** (2013). Riiklikud maksud Eesti Vabariigis 1920.ndatel. (Bakalaureusetöö). Tartu Ülikool. Tartu. 63 lk.
- 21) Tulumaks. — *Eesti Maksu- ja Tolliamet*. [WWW] <https://www.eesti.ee/est/tulumaks/>
- 19) Tulumaksuseadus 15. detsembrist 1999.— RT I 1999, 101, 903. [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/78069>
- 23) **Vare, K.** (2014). Keskerakond tahab lisaks astmelisele tulumaksule taastada ka klassikalise ettevõtte tulumaksu. — *ERR*. [WWW] <http://uudised.err.ee/v/4a3dce34-8fe1-406f-b7e9-31ad5cfc392b>
- 24) *Äripäeva Käsiraamat*. (1999). Tallinn: Äripäeva Kirjastus (60. Täiendus/5 p

LISAD

Lisa 1. Prognoositav tulumaksu laekumine prop. maksumeetodi korral (kehtiv)

Tuluvahemikud	Dekl. arv	Osakaal kogutulust	Brutopalk	KP	TKM	TMV min	Maksustatav tulu	TM %	TM
0-1728	68 845	0.007	22 216 940	444 339	355 471	10 602 130	10 815 000	20	2 163 000
1 728 - 3 195	46 976	0.020	39 558 407	791 168	632 935	7 234 304	30 900 000	20	6 180 000
3 195 - 6 391	127 997	0.105	188 730 849	3 774 617	3 019 694	19 711 538	162 225 000	20	32 445 000
6 391 - 12 782	176 925	0.288	489 840 716	9 796 814	7 837 451	27 246 450	444 960 000	20	88 992 000
12 782 - 19 173	79 832	0.217	360 538 515	7 210 770	5 768 616	12 294 128	335 265 000	20	67 053 000
19 173 - 25 564	31 954	0.123	202 236 427	4 044 729	3 235 783	4 920 916	190 035 000	20	38 007 000
25 564 - 31 955	14 092	0.070	114 440 008	2 288 800	1 831 040	2 170 168	108 150 000	20	21 630 000
31 955 - 63 911	15 556	0.114	185 192 556	3 703 851	2 963 081	2 395 624	176 130 000	20	35 226 000
63 911 - 127 823	2 359	0.034	54 868 554	1 097 371	877 897	363 286	52 530 000	20	10 506 000
127 823 - 191 734	282	0.008	12 866 627	257 333	205 866	43 428	12 360 000	20	2 472 000
191 734 - 255 646	61	0.002	3 215 139	64 303	51 442	9 394	3 090 000	20	618 000
255 646 - 319 558	30	0.002	3 210 187	64 204	51 363	4 620	3 090 000	20	618 000
319 558 - 383 469	22	0.001	1 606 212	32 124	25 699	3 388	1 545 000	20	309 000
383 469 - 639 116	31	0.003	4 813 044	96 261	77 009	4 774	4 635 000	20	927 000
639 116 - 3 195 582	21	0.004	6 414 143	128 283	102 626	3 234	6 180 000	20	1 236 000
üle 3 195 582	2	0.002	3 205 714	64 114	51 291	308	3 090 000	20	618 000
KOKKU	564 985	1.000	1 692 954 035	33 859 081	27 087 265	87 007 690	1 545 000 000	—	309 000 000

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

Lisa 2. Prognoositav tulumaksu laekumine prop. maksumetodi korral (koalitsioonilepe)

Tuluvaheemikud	Dekl. arv	Brutopalk	KP	TKM	TMV min	Maksustatav tulu	TM %	TM
0-1728	68 845	22 216 940	444 339	355 471	14 113 225	7 303 905	20	1 460 781
1 728 - 3 195	46 976	39 558 407	791 168	632 935	9 630 080	28 504 224	20	5 700 845
3 195 - 6 391	127 997	188 730 849	3 774 617	3 019 694	26 239 385	155 697 153	20	31 139 431
6 391 - 12 782	176 925	489 840 716	9 796 814	7 837 451	36 269 625	435 936 825	20	87 187 365
12 782 - 19 173	79 832	360 538 515	7 210 770	5 768 616	16 365 560	331 193 568	20	66 238 714
19 173 - 25 564	31 954	202 236 427	4 044 729	3 235 783	6 550 570	188 405 346	20	37 681 069
25 564 - 31 955	14 092	114 440 008	2 288 800	1 831 040	2 888 860	107 431 308	20	21 486 262
31 955 - 63 911	15 556	185 192 556	3 703 851	2 963 081	3 188 980	175 336 644	20	35 067 329
63 911 - 127 823	2 359	54 868 554	1 097 371	877 897	483 595	52 409 691	20	10 481 938
127 823 - 191 734	282	12 866 627	257 333	205 866	57 810	12 345 618	20	2 469 124
191 734 - 255 646	61	3 215 139	64 303	51 442	12 505	3 086 889	20	617 378
255 646 - 319 558	30	3 210 187	64 204	51 363	6 150	3 088 470	20	617 694
319 558 - 383 469	22	1 606 212	32 124	25 699	4 510	1 543 878	20	308 776
383 469 - 639 116	31	4 813 044	96 261	77 009	6 355	4 633 419	20	926 684
639 116 - 3 195 582	21	6 414 143	128 283	102 626	4 305	6 178 929	20	1 235 786
üle 3 195 582	2	3 205 714	64 114	51 291	410	3 089 898	20	617 980
KOKKU	564 985	1 692 954 035	33 859 081	27 087 265	115 821 925	1 516 185 765	—	303 237 153

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

Lisa 3. Prognoositav tulumaksu laekumine prop. maksumetodi korral (IRL)

Tuluvahemikud	Dekl. arv	Brutopalk	KP	TKM	TMV min	TMV min määr	Maksustatav tulu	T M %	TM
0-1728	68 845	22 216 940	444 339	355 471	34 422 500	500	0	20	0
1 728 - 3 195	46 976	39 558 407	791 168	632 935	23 488 000	500	0	20	0
3 195 - 6 391	127 997	188 730 849	3 774 617	3 019 694	63 998 500	200	117 938 038	20	23 587 608
6 391 - 12 782	176 925	489 840 716	9 796 814	7 837 451	88 462 500	154	383 743 950	20	76 748 790
12 782 - 19 173	79 832	360 538 515	7 210 770	5 768 616	39 916 000	154	307 643 128	20	61 528 626
19 173 - 25 564	31 954	202 236 427	4 044 729	3 235 783	15 977 000	154	178 978 916	20	35 795 783
25 564 - 31 955	14 092	114 440 008	2 288 800	1 831 040	7 046 000	154	103 274 168	20	20 654 834
31 955 - 63 911	15 556	185 192 556	3 703 851	2 963 081	7 778 000	154	170 747 624	20	34 149 525
63 911 - 127 823	2 359	54 868 554	1 097 371	877 897	1 179 500	154	51 713 786	20	10 342 757
127 823 - 191 734	282	12 866 627	257 333	205 866	141 000	154	12 262 428	20	2 452 486
191 734 - 255 646	61	3 215 139	64 303	51 442	30 500	154	3 068 894	20	613 779
255 646 - 319 558	30	3 210 187	64 204	51 363	15 000	154	3 079 620	20	615 924
319 558 - 383 469	22	1 606 212	32 124	25 699	11 000	154	1 537 388	20	307 478
383 469 - 639 116	31	4 813 044	96 261	77 009	15 500	154	4 624 274	20	924 855
639 116 - 3 195 582	21	6 414 143	128 283	102 626	10 500	154	6 172 734	20	1 234 547
üle 3 195 582	2	3 205 714	64 114	51 291	1 000	154	3 089 308	20	617 862
KOKKU	564 985	1 692 954 035	33 859 081	27 087 265	282 492 500	—	1 347 874 256	—	269 574 851

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

Lisa 4. Prognoositav tulumaksu laekumine prog. maksumeedi korral (Sots. Erakond)

Tuluvahemikud	Dekl. arv	Brutopalk	Bruto-palk/in	KP	TKM	TMV min	Tulumak-sustatav tulu	TM 20 %	TM 26 %	TM kokku	TM riigieel- arvesse
0-1728	68 845	22 216 940	323	6	5	205	106	21	0	21	1 460 781
1 728 - 3 195	46 976	39 558 407	842	17	13	205	607	121	0	121	5 700 845
3 195 - 6 391	127 997	188 730 849	1 474	29	24	205	1 216	243	0	243	31 139 431
6 391 - 12 782	176 925	489 840 716	2 769	55	44	205	2 464	320	225	545	96 358 775
12 782 - 19 173	79 832	360 538 515	4 516	90	72	205	4 149	320	663	983	78 446 456
19 173 - 25 564	31 954	202 236 427	6 329	127	101	205	5 896	320	1 117	1 437	45 917 806
25 564 - 31 955	14 092	114 440 008	8 121	162	130	205	7 624	320	1 566	1 886	26 579 308
31 955 - 63 911	15 556	185 192 556	11 905	238	190	205	11 271	320	2 515	2 835	44 094 151
63 911 - 127 823	2 359	54 868 554	23 259	465	372	205	22 217	320	5 360	5 680	13 400 056
127 823 - 191 734	282	12 866 627	45 626	913	730	205	43 779	320	10 966	11 286	3 182 789
191 734 - 255 646	61	3 215 139	52 707	1 054	843	205	50 605	320	12 741	13 061	796 735
255 646 - 319 558	30	3 210 187	107 006	2 140	1 712	205	102 949	320	26 351	26 671	800 122
319 558 - 383 469	22	1 606 212	73 010	1 460	1 168	205	70 176	320	17 830	18 150	399 296
383 469 - 639 116	31	4 813 044	155 259	3 105	2 484	205	149 465	320	38 445	38 765	1 201 713
639 116 - 3 195582	21	6 414 143	305 435	6 109	4 887	205	294 235	320	76 085	76 405	1 604 506
üle 3 195 582	2	3 205 714	1 602 857	32 057	25 646	205	1 544 949	320	401 271	401 591	803 181
KOKKU	564 985	1 692 954 035	2 401 439	48 029	38 423	—	2 311 707	4 546	595 134	599 680	351 885 950

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

Lisa 5. Prognoositav tulumaksu laekumine prog. maksumeetodi korral (Eesti Keskerakond)

Tuluvahemikud	Dekl. arv	Brutopalk	Bruto-palk/in	KP	TKM	TMV min	Maksus-tatav tulu	TM 20 %	TM 33 %	TM kokku	TM riigieelarvesse
0-1728	68 845	22 216 940	323	6	5	205	106	21	0	21	1 460 781
1 728 - 3 195	46 976	39 558 407	842	17	13	205	607	121	0	121	5 700 845
3 195 - 6 391	127 997	188 730 849	1 474	29	24	205	1 216	243	0	243	31 139 431
6 391 - 12 782	176 925	489 840 716	2 769	55	44	205	2 464	400	153	553	97 858 652
12 782 - 19 173	79 832	360 538 515	4 516	90	72	205	4 149	400	709	1 109	88 537 557
19 173 - 25 564	31 954	202 236 427	6 329	127	101	205	5 896	400	1 286	1 686	53 865 724
25 564 - 31 955	14 092	114 440 008	8 121	162	130	205	7 624	400	1 856	2 256	31 788 412
31 955 - 63 911	15 556	185 192 556	11 905	238	190	205	11 271	400	3 060	3 460	53 816 533
63 911 - 127 823	2 359	54 868 554	23 259	465	372	205	22 217	400	6 672	7 072	16 681 858
127 823 - 191 734	282	12 866 627	45 626	913	730	205	43 779	400	13 787	14 187	4 000 734
191 734 - 255 646	61	3 215 139	52 707	1 054	843	205	50 605	400	16 040	16 440	1 002 813
255 646 - 319 558	30	3 210 187	107 006	2 140	1 712	205	102 949	400	33 313	33 713	1 011 395
319 558 - 383 469	22	1 606 212	73 010	1 460	1 168	205	70 176	400	22 498	22 898	503 760
383 469 - 639 116	31	4 813 044	155 259	3 105	2 484	205	149 465	400	48 663	49 063	1 520 968
639 116 - 3 195 582	21	6 414 143	305 435	6 109	4 887	205	294 235	400	96 437	96 837	2 033 587
üle 3 195 582	2	3 205 714	1 602 857	32 057	25 646	205	1 544 949	400	509 173	509 573	1 019 146
KOKKU	564 985	1 692 954 035	2 401 439	48 029	38 423	—	2 311 707	5 586	753 647	759 233	391 942 196

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

Lisa 6. Prognoositav tulumaksu laekumine prog. maksumeetodi korral (3-astmeline)

Tuluvaheemikud	Dekl. arv	Brutopalk	Bruto-palk /in	KP	TKM	TMV min	Maksustatav tulu	TM 18 %	TM 26 %	TM 33 %	TM kokku	TM riigieelarvesse
0-1728	68 845	22 216 940	323	6	5	205	106	19	0	0	19	1 314 703
1 728 - 3 195	46 976	39 558 407	842	17	13	205	607	109	0	0	109	5 130 760
3 195 - 6 391	127 997	188 730 849	1 474	29	24	205	1 216	187	46	0	233	29 831 909
6 391 - 12 782	176 925	489 840 716	2 769	55	44	205	2 464	187	270	127	584	103 378 712
12 782 - 19 173	79 832	360 538 515	4 516	90	72	205	4 149	187	270	683	1 140	91 028 316
19 173 - 25 564	31 954	202 236 427	6 329	127	101	205	5 896	187	270	1 259	1 717	54 862 689
25 564 - 31 955	14 092	114 440 008	8 121	162	130	205	7 624	187	270	1 829	2 287	32 228 082
31 955 - 63 911	15 556	185 192 556	11 905	238	190	205	11 271	187	270	3 033	3 491	54 301 880
63 911 - 127 823	2 359	54 868 554	23 259	465	372	205	22 217	187	270	6 645	7 103	16 755 459
127 823 - 191 734	282	12 866 627	45 626	913	730	205	43 779	187	270	13 761	14 218	4 009 532
191 734 - 255 646	61	3 215 139	52 707	1 054	843	205	50 605	187	270	16 013	16 471	1 004 717
255 646 - 319 558	30	3 210 187	107 006	2 140	1 712	205	102 949	187	270	33 287	33 744	1 012 331
319 558 - 383 469	22	1 606 212	73 010	1 460	1 168	205	70 176	187	270	22 472	22 929	504 446
383 469 - 639 116	31	4 813 044	155 259	3 105	2 484	205	149 465	187	270	48 637	49 095	1 521 935
639 116 - 3 195582	21	6 414 143	305 435	6 109	4 887	205	294 235	187	270	96 411	96 869	2 034 242
üle 3 195 582	2	3 205 714	1 602 857	32 057	25 646	205	1 544 949	187	270	509 147	509 604	1 019 209
KOKKU	564 985	1 692 954 035	2 401 439	48 029	38 423	—	2 311 707	2 749	3 561	753 304	759 614	399 938 922

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

Lisa 7. Prognoositav tulumaksu laekumine reg. maksumeetodi korral (3-astmeline)

Tuluvahemikud	Deklaratsioonide arv	Brutopalk	KP	TKM	TMV	Maksustatav tulu	TM%	TM
0-1728	68 845	22 216 940	444 339	355 471	14 113 225	7 303 905	0.33	2 410 289
1 728.00 - 3 195.58	46 976	39 558 407	791 168	632 935	9 630 080	28 504 224	0.33	9 406 394
3 195.59 - 6 391.16	127 997	188 730 849	3 774 617	3 019 694	26 239 385	155 697 153	0.33	51 380 060
6 391.17 - 12 782.33	176 925	489 840 716	9 796 814	7 837 451	36 269 625	435 936 825	0.33	143 859 152
12 782.33 - 19 173.49	79 832	360 538 515	7 210 770	5 768 616	16 365 560	331 193 568	0.26	86 110 328
19 173.50 - 25 564.66	31 954	202 236 427	4 044 729	3 235 783	6 550 570	188 405 346	0.26	48 985 390
25 564.67 - 31 955.82	14 092	114 440 008	2 288 800	1 831 040	2 888 860	107 431 308	0.18	19 337 635
31 955.83 - 63 911.65	15 556	185 192 556	3 703 851	2 963 081	3 188 980	175 336 644	0.18	31 560 596
63 911.66 - 127 823.30	2 359	54 868 554	1 097 371	877 897	483 595	52 409 691	0.18	9 433 744
127 823.31 - 191 734.95	282	12 866 627	257 333	205 866	57 810	12 345 618	0.18	2 222 211
191 734.96 - 255 646.59	61	3 215 139	64 303	51 442	12 505	3 086 889	0.18	555 640
255 646.60 - 319 558.24	30	3 210 187	64 204	51 363	6 150	3 088 470	0.18	555 925
319 558.25 - 383 469.89	22	1 606 212	32 124	25 699	4 510	1 543 878	0.18	277 898
383 469.90 - 639 116.49	31	4 813 044	96 261	77 009	6 355	4 633 419	0.18	834 015
639 116.50 - 3 195 582.43	21	6 414 143	128 283	102 626	4 305	6 178 929	0.18	1 112 207
üle 3 195 582.44	2	3 205 714	64 114	51 291	410	3 089 898	0.18	556 182
KOKKU	564 985	1 692 954 035	33 859 081	27 087 265	115 821 925	1 516 185 765	3.64	408 597 667

Allikas: Maksu- ja Tolliamet 2012, autori arvutused

SUMMARY

METHODS OF PRIVATE INCOME TAXATION AND POTENTIAL IMPACT TO STATE TAX REVENUES

Mari-Liis-Elisabeth Seppo

Language: Estonian

Figures: 2

Pages: 58

Tables: 16

References: 24

Appendixes: 7

Keywords: Private income tax, flat tax, progressive tax, regressive tax, state budget

The thesis is composed to acquire a degree from Tallinn Collage of Tallinn University of Technology. The tutor of this dissertation was Pille Kaarlõp.

The aim of thesis was to analyze different methods of private income taxation and their potential impact on state tax revenues.

In the thesis following research questions were explored:

- 1) The nature of different methods of private income taxation
- 2) Potential impact of different methods to state tax revenues.
- 3) The methods suitability for Estonia

This thesis is based on previously published materials and analysis of the statistical data.

The subject of thesis is topical for many reasons. Mainly because of the political debate over the years weather to change the tax system or not. In addition, the tendency in Europe has been to substitute the flat tax with progressive.

The author pointed out three different opportunities of private income taxation. They were - flat tax, progressive tax (with two and three brackets) and regressive tax.

Depending on the political discussion lately, flat tax is presented in three different versions. Currently valid tax system where tax-free allowance per person per month is 154 euros and tax rate is 20 %. The version which will come to terms with 2015 coalition agreement where tax-free allowance is 205 euros per person per month. The tax rate will remain on 20 %. The third version is worked out by Pro Patria and Res Publica Union and it offers tax-free allowance 500 euros per person per month. Also gives extra tax exemption to low-income earners. Persons with higher income will have lower tax-free allowance (154 euros per person per month).

Progressive tax is presented in 3 versions. Methods offered by social democrats and The Estonian Centre Party are with 2 tax brackets. The Socialdemocratic Party sees first bracket going up to 1600 euros per month with tax rate 20 % . People with higher income are taxed with 26 %. The Estonian Centre Party sees first bracket going up to 2000 euros per month. First bracket is taxed with 20 % and the second one with 33 %. Three-bracket progressive tax system has not been politically discussed lately but in the thesis it has presented with tax rates 18 % (up to states average salary), 26 % (up to double average salary) and 33 % (higher than double average salary). All methods offers tax-free allowance 154 euros per person per month.

Regressive tax is also presented with 3-tax bracket. First bracket covers individuals with income up to states average salary (tax rate 33 %), second bracket extends to double the average salary (tax rate 26 %) and individuals with higher income are taxed with 18 %.

First part of thesis also brings out the standpoint of four largest and most popular parties about private income taxation. The parties are: Estonian Centre Party, Estonian Reform Party, Social democratic Party and Pro Patria and Res Publica Union. On political left-right scale Estonian Reform Party and Pro Patria and Res Publica Union stands on the left. Estonian Centre Party presents centrism and social democrats right-centrism. According to the classification, Estonian Reform Party and Pro Patria and Res Publica Union favors flat taxation. Social democrats and Estonian Centre Party support progressive private income taxation.

The second part of the thesis is focusing on analysis of different methods. Comparing flat tax mutually, the current method would be most beneficial to state budget. According to the coalition agreement, the private income tax in total would drop from 309,0 mln to 303,2 mln. The fall is 5,8 mln (1,9 %). The version that were pointed out by Pro Patria and Res Publica

Union would also affect state budget negatively. It would mean the decrease from 309,0 mln to 269,6 mln (minus 39,4 mln/12,8 %).

All the progressive tax methods would affect state budget positively. The social democrats version would bring extra 42,9 mln, in total 351,9 mln. the increase would be 13,9 %. The Centre Party favors also progressive tax method with two brackets. It would bring extra 82,9 mln euros, in total 391,9 mln. The increase would be 26,8 %. None of the political party has pointed out progressive tax with 3 tax bracket lately but in that case, billing would increase from 309,0 mln to 399,9 mln. The rise would be 90,9 mln (29,4 %).

The regressive taxation method would affect state budget positively. Billing would increase by 32,2 %. In total private income tax in state budget would rise up to 408,6 mln (extra 99,6 mln).

The economical and political environment would be most suitable and ready for flat or progressive tax method. The pros of flat tax are: fairness, transparency and simplicity of tax method, is not affected by inflation, promotes entrepreneurship. The biggest minus is that it is not considered as socially fair. By staying with current tax system, it is important to pay attention to the rate of allowed tax-free. The main reason is to help low-income earners to manage better and therefore to decrease the need for social aid. In the future the research could be carried out by changing the tax rate and allowed deductions to see if there are more positive outcomes and does it stress more effectively the pros of flat tax.

The pros of progressive tax are: social fairness and social stability. The cons are: affected by inflation, doesn't promote entrepreneurship, increase of tax frauds and complexity. By changing tax system into progressive, it is important to pay attention to tax rates and brackets. All the versions lately brought out by political parties doesn't support all the main positive outcomes the system could offer (ease for low-income earners).

In the future, research could be carried out by changing rates and brackets to see whether it's possible to achieve better results. In addition, it is important to clearly point out how the brackets change in time (are they tied to states average salary or are they updated regularly).

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor .....

(Mari-Liis-Elisabeth Seppo, 02.06.2015)

Üliõpilaskood.....

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja.....

(Pille Kaarlõp, 02.06.2015)

Kaitsmisele lubatud : “.....” 2015

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....

(nimi, allkiri)